

Novičke

Epska fantazija po slovensko

Vitezi & Čarovniki je ime za epski fantazijski projekt, ki ne vsebuje samo klasičnih romanov, temveč je postal tudi navidezni svet znotraj internetnega vesolja. Spletno mesto <http://www.vitezicarovniki.com> ni zgolj reklama, temveč del projekta in sledi trendom razvitega sveta (vsaj kar se tiče te literature zvrsti).

Prvo večje delo tega sveta ima podnaslov Indigo otroci. Gre za pripoved o navadnih ljudeh, katere božja previdnost vplete v svoje načrte. Dogajanje je postavljeno v dva svetova, sobiva-joča na različnih valovnih dolžinah. Prvi roman je posvečen izbruhu kozmičnega neravnovesja, ki je posledica naravnega stanja stvari.

Konfuzija 2007

Če gre vse po sreči, se bodo v aprilu 2007 zgodili dnevi znanstvene fantastike na Obali. Predavanja, projekcije, delavnice, razstave in še kaj. Do konca leta je program odprt za spremembe, zato ste vsi zainteresirani vabljeni k sodelovanju s tvornimi pripombami, idejami in nasveti.

Osnovne informacije so na spletni strani:

<http://www.deaho.org/konfuzija>

organizatorji pa so dosegljivi na naslovu:

konfuzija@deaho.org

Društvena striparna in čitalnica Stripoholik

Društvo ljubiteljev stripa Stripoholik je v Ljubljani pred kratkim odprlo novo striparnico in čitalnico Stripoholik, ki služi kot prostor, kjer se ljubitelji stripa lahko družijo, izmenjujejo, berejo, prodajajo in kupujejo stripe. V istem prostoru je svoj dom našla tudi Prizmina knjižnica.

Nahaja pod bivšo poslovno stavbo Metalke, na Dalmatinovi ulici (Ajdovščina 4 – podhod Ajdovščina), tedenski urnik (delovni čas) pa lahko izveste na prvem slovenskem stripovskem forumu: <http://forum.striparna.com>.

Kazalo

Novičke	2
Uvodnik	3
Članek	4
Miha Remec - Intervju	9
Recenzije	14
Zgodbe	30
George R. R. Martin	36

Kolofon

Neskončnost, glasilo Društva ljubiteljev znanstvene fantastike in fantazije Prizma
ISSN 1854-5262

številka 4, december 2006
brezplačni (promotivni) izvod
izhaja četletno
naklada: 600 izvodov

glavni in odgovorni urednik:
Tanja Cvitko,
lektor besedil: *Dag Kleva*
grafično oblikovanje,
prelom, stripi:
Peter Dobaj,
ilustracija na naslovnici:
Tanja Semion

Neskončnost – email kontakt:
neskoncnost@prizma.si
Prizma na spletu – forum:
<http://forum.prizma.si>

Avtorske pravice vseh
prispevkov pripadajo
avtorjem samim.

Uvodniško besedičenje

Dragi bralci!

No, spet so minili trije meseci in nova številka Neskončnosti je pred vami. Verjetno ste že na prvi pogled ugotovili, da je precej drugačna. Najbolj očitna je seveda barvna naslovnica, za katero se zahvaljujemo Mladinski knjigi, ki se je odločila s sponzoriranjem glasila promovirati bližajočo se izdajo Igre prestolov Georgea R. R. Martina. Ja, prav ste prebrali – velikana *fantasyja* bodo objavili tudi pri nas! Igra prestolov, prva knjiga iz cikla *A Song of Ice and Fire*, v prevodu Boštjana Gorenca, se bo v slovenskih knjigarnah pojavila marca, do takrat se boste morali zadovoljiti s prvim poglavjem, ki ga objavljamo z dovoljenjem Mladinske knjige.

Ta številka Neskončnosti je predvsem namenjena slovenski znanstveni fantastiki in fantaziji. Poleg celega kupa recenzij slovenskih del boste tako našli tudi obširen članek na tematiko ter intervju z legendo slovenskega ZF-ja Miho Remcem.

Sicer pa Prizma teh nekaj mesecev ni sedela križem rok teh. Če spremljate naš forum, verjetno že veste, da smo kar trikrat pripravili Večer strahov, s predavanji o hororju in vampirjih. Prav tako smo organizirali Paranormalni večer in dvakrat proslavili 40. obletnico Zvezdnih stez – hja, enkrat ni nobenkrat. Nekaj utrinkov s teh dogodkov si lahko preberete v stripih.

Kaj še moram povedati? Tokrat vam nudimo tudi nagradno igro s knjižnima nagradama, s prejšnje strani vas pozdravlja legendami Bočko (izpod rok njegovega dolgoletnega risarja Darka Macana), v prihodnji številki boste zagotovo lahko čitali o Dylanu Dogu ter ilustratorju Chesleyu Bonestellu, za ostalo pa je tukaj zmanjkalo prostora.

Uživajte ob branju.

Peter Dobaj

Maribor, 7. december 2006

SLOVENSKA ZNANSTVENA FANTASTIKA

piše TANJA CVITKO

SPODBUDNI ZAČETEK, TODA ...

Termin “znanstvena fantastika” je mlajši kot dela, ki jih danes z njim opisujemo. Prvi ga je v slovenščino vpeljal Vladimir Bartol leta 1932 v članku o Edgarju Allanu Poeju. Po njegovem mnenju je ta žanr (in še nekatere druge) v literarne sfere vpeljal prav Poe: “Iz njegovih treh kriminalnih zgodb nastane nova literarna zvrst: detektivski roman. (...) Na Julesa Verneja deluje, da začne pisati znanstveno fantastične romane. Njegov način psihološke analize obvladuje celo dobo; fantastično utopični roman (Wells) se razvije pod njegovim vplivom.” (Vladimir Bartol: Edgar Allan Poe; v: Modra ptica, let. IV, 1932-33; str. 45). Bartolov članek je ostal med literarnimi kritiki večinoma neopažen, saj so poimenovanja del, ki jih danes uvrščamo v znanstveno fantastiko, ostala poljubna in naključna do šestdesetih let 20. stoletja. Primeri teh poimenovanj, kot jih našteva Metka Kordigel v Literarnem leksikonu Znanstvena fantastika (Ljubljana: DZS, 1994; str. 14), so: “utopija iz sveta moderne tehnike”, “znanstveno-fantastični roman”, “fiktivno-znanstvena literatura”, “znanstvenodomišljajska književnost”. Kordiglova tudi zapiše, da sam termin v sedanji obliki prvi uporabi Niko Sekula leta 1959, dokončno promocijo izraza pa povzroči založniški projekt Spektrum založbe Življenje in tehnika. Gre za knjižno zbirko, v kateri je založba začela objavljati prevode najboljših svetovnih ZF klasikov,

kar jo je v 60-ih in 70-ih letih naredilo za “uradnega” slovenskega založnika za ZF. Med ostalim je v knjižni zbirki Spektrum bilo objavljenih 7 antologij svetovnih znanstvenofantastičnih zgodb in ena antologija slovenskih zgodb. Do 90-ih je Tehniška založba redno objavljala tovrstno literaturo, takrat pa je njeno zanimanje strmo upadlo.

Odmevi svetovne popularnosti žanra so se konec sedemdesetih pričeli na Slovenskem kazati tudi v literarni kritiki, pojavili so se teoretiki, ki so v medijih in javnosti razpravljali o svetovni in domači znanstveni fantastiki, iskali so začetnike zvrsti, razloge za njeno priljubljenost, jo analizirali in, skratka, še bolj popularizirali. Podobno se je dogajalo dosti prej (v poznih šestdesetih in zgodnjih sedemdesetih letih) v ZDA in Veliki Britaniji, vendar so bile posledice veliko bolj učinkovite – do osemdesetih let je okoli 1000 ameriških visokošolskih ustanov začelo ponujati študij znanstvene fantastike in njemu sorodnih zvrsti, na naših tleh pa je, kljub trudu društev in posameznikov, le-ta ostal zasidran kot “šund” literatura.

RAZVOJ SLOVENSKE ZNANSTVENE FANTASTIKE

Tradicija razvoja slovenske znanstvene fantastike sega v sredo 19. st. Takratne teme so bile v skladu s svetovnimi trendi, iskale so vzore v fantastični

ali utopični literaturi. Kot prvi vzorec utopične proze na Slovenskem Drago Bajt omenja spis Mikromega (objavljen 1851 v dijaškem listu Slavija) Simona Jenka, ki mu sledi Dijak v Luni (1861) Andreja Volkarja (objavljen pod psevdonimom H.G.). Čez nekaj let (1878) Josip Stritar v Ljubljanskem Zvonu objavi prvo slovensko utopijo Deveta dežela. Indija Koromandija Antona Mahniča je bila objavljena 1884, napisal jo je kot "odgovor" na Stritarjevo Deveto deželo – in tako ustvaril zametke prvih slovenskih antiutopij. Sledijo zgodba Razodetje (1888) Janeza Trdine ter roman 4000 Ivana Tavčarja (1891). Ravno ta roman je pomembna utopija, saj že s svojim izvirnim podnaslovom "Času primerna povest iz prihodnjih dob" avtor nakaže, da pripoveduje o svojem času, vendar dogajanje prestavi v prihodnost, v kateri naj bi bralec lažje uzrl svojo sedanost in napake, ki se v njej pojavljajo.

Leto 1893 je bilo pomembno – v Ljubljanskem Zvonu sta bili objavljeni dve značajni deli, in sicer Pogubni malik sveta Simona Šubica (zasnovan podobno kot Platonova Država, pripovedne tehnike so podobne Julesu Vernu) ter Abaddon Janeza Mencingerja (s podnaslovom "Bajka za starce"). V slednjem se pojavljajo prvine utopične in antiutopične proze, povezane s satiro in fantastiko.

Do leta 1914 ni bilo pomebnejših objav, tega leta dobimo roman Pertinčarjevo pomlajevanje Etbina Kristana, leta 1929 pa zgodbo V deželi Čirumurcev Iva Šorlija. Damir Feigel – ki ga literarna zgodovina skoraj brez izjeme obravnava kot humorista in ga tako nepravilno odriva na stranske tire književnosti – svoje prvo delo, Pasja dlaka, objavi leta 1926, sledijo mu Na skrivnostnih tleh (1929), Čudežno oko (1930), Čarovnik brez dovoljenja (1933), Okoli sveta/8 (1935),

Supervitalin (1939). V istem času so ustvarjali še Radivoj Rehar, Vladimir Levstik, Pavel Breznik, Metod Jenko in Anton Novačan.

Po 2. svetovni vojni je pri domačih avtorjih opazno skoraj 15 letno zatišje, nato v ZF vode zajadra Matej Bor z delom Vesolje v akvariju (1955), nekaj let pozneje pa Vid Pečjak objavi najbolj znani slovenski ZF roman za otroke in mladino, za katerega je dobil Levstikovo nagrado – Drejcček in trije Marsovčki (1960). Njegova poznejša znanstvenofantastična dela so: Pobegli robot (1976), Adam in Eva na planetu starcev (1972), Roboti so med nami (1974), Kam je izginila Ema Lauš (1980), Doktor živih in mrtvih (2004), Beg med zvezde (2004). Pečjak v svojih delih uporablja strokovne izkušnje s področja psihologije, zato se večinoma ukvarja s človeškim umom in njegovimi reakcijami v nenavadnih okoliščinah.

Pomemben avtor slovenske ZF tistega časa je Franc Puncer, ki je napisal nekaj romanov in zbirk novel – Izgubljeni človek (1978), Časovna vrv (1993), Wemarus (1994), Opna (1995).

Najbolj značajni kritiki ZF kot žanra so v 80-ih bili Boris Grabnar, Branko Gradišnik, Žiga Leskovšek in Drago Bajt. Njihovi članki in knjige (Drago Bajt je svoje eseje o znanstveni fantastiki zbral v delu Ljudje, zvezde, svetovi, vesolja (1982)) so veliko prispevali k razvoju slovenske znanstvene fantastike.

Verjetno najbolj ploden pisatelj žanra na Slovenskem je Miha Remec, na katerega literarno ustvarjanje dosti vplivajo utopična in antiutopična dela. Njegova najbolj znana dela so: Votlina (1977), Prepoznavanje ali Bele vdove črni čas (1980), Iksion ali Beg iz prikazovalnice (1981), Kuga plationska (1982), Mana (1985),

Lovec; Nečista hči (1987), Zelena zaveza (1989), Zapiski odposlanca Zemlje (1991), Astralni svetilniki (1993), Iksia ali Slovo živostrojnega človeka (2001), Iks ali Velika samota Noetove barke (2006).

Eden opaznih predstavnikov generacije pisateljev ZF žanra rojenih po 2. svetovni vojni je tudi Branko Gradišnik (danes znani prevajalec). V svojih romanih Čas (1977) in Zemlja Zemlja Zemlja (1981) se posveča času v njegovih različnih pojavih in oblikah. V istem času deluje Samo Kuščer, katerega dve zbirki zgodb – Sabi (1983) in Žalostni virtuoz (1989) – v ZF tematiko vključita filozofske, moralne in socialne teme. Bojan Meserko je sodobnik Gradišnika in Kuščerja, objavil je veliko kratkih zgodb, ki so se pojavile v različnih medijih (časopisih, fanzinih, zbirkah), njegovi knjižni ZF naslovi pa so: Igra in agonija (1984), Sanjališče (1995), Kmečka idila (1998), Smrdljivi planet (2000), Sanjalnica (2000), Senjalca (2004). Ostali pomembni avtorji tistega časa so Boris Čerin, Marjetka Jeršak, Zvone Jirašek, Franci Cerar.

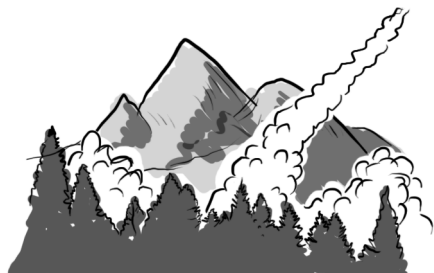
Med leti 1997 do danes je na ZF področju veliko ustvarjal tudi Edo Rodošek, njegova dela so: Temna stran vesolja (1997), Sence neznanega (1998), Spokojni svet (2000), Obračun (2000), Pravici je zadoščeno (2001), Dolgo iskanje (2002), Skoraj enaki (2003), Onstran zaznave (2003), Močvara (2005), Neločljiva dvojica (2005).

KLUBSKA DEJAVNOST

Tako kot so se v 30-ih letih v ZDA začele pojavljati množice privrženecv ZF, kar je vplivalo na razvoj klubov oboževalcev, se je podobna zadeva zgodila pri nas, sicer veliko pozneje kot v ZDA. Prvi klub ljubiteljev ZF in sorodnih žanrov se pojavi v Ljubljani leta 1976 kot Sekcija za spekulativno umetnost s sedežem v študentskem naselju v Rožni dolini. Njihove dejavnosti so bile raznolike: literarni večeri, filmske projekcije, predavanja, glasbeno in slikarsko ustvarjanje itd. Leto dni po ustanovitvi je izšla prva številka njihovega glasila – Občasnik. Glavni urednik (in hkrati tudi predsednik Sekcije) je bil Matjaž Šinkovec. Kot namiguje samo ime, izhajal je občasno, čez čas postane jasno, da je to enkrat letno – leta 1984 izide zadnja, šesta številka.

Leta 1977 v Celju ustanovijo Sekcijo za znanstveno fantastiko Konstelacija, ki se leta 1981 preimenuje v Društvo za ljubiteljev ZF Konstelacija, vendar njeno delovanje in aktivnosti ostane prikrito javnosti.

Leta 1981 v Ljubljani nastane še en klub ljubiteljev ZF in sicer Društvo ljubiteljev znanstvene fantastike NOVA (DLZF NOVA), ki začne z objavljanjem svojega glasila NOVA. Pomembnejši člani so bili Miha Granda, Žiga Leskovšek, Miha Remec. Leta 1983 sta oba ljubljanska kluba organizirala Festival znanstvene fantastike Fantazija, ki se je odvijal v Cankarjevem domu od 16. do 18. septembra. Slavnostna gosta sta bila britanski pisatelj Brian Aldiss in Vid Pečjak. Kljub temu, da Fantazija ni požela velikih uspehov, se naslednje leto v Cankarjevem domu organizira drugi festival ZF: Orwellovo leto – 1984. V Orwellovem letu je izšel zadnji Občasnik, proti koncu leta še zadnje glasilo DLZF NOVA (7. številka). Klubska dejavnost je zamrla, delovali so samo še

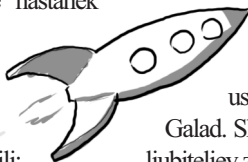
posamezni člani obeh društev, ki so se pojavljali v javnosti z objavami v različnih revijah – Samo Kuščer, Bojan Meserko, Miha Remec, Miha Granda, Žiga Leskovšek, Samo Resnik ...

Dveletni molk leta 1986 prekine nastanek novega ljubljanskega društva, ki se poimenuje Združenje za propagiranje znanstvene fantastike v vseh izraznih oblikah. – TERRA. Njegovi najbolj pomembni člani so bili: Mitja Zupančič, Žiga Leskovšek, Bojan Meserko, Drago Bajt. Septembra leta 1986 Cankarjev dom (brez organizacijske podpore društev) priredi Filmski festival ZF in F filmov na katerem Miha Granda (predsednik DLZF NOVA) podeli nagrade NOVA posameznikom, pomembnim za ZF žanr na Slovenskem, ki jih dobijo Drago Bajt, Kristina Iskra, Samo Kuščer, Žiga Leskovšek in Miha Remec. Nagrada je bila podeljena samo takrat in nikoli več.

Po letu 1988 se o naštetih društvih nič več ne sliši, prav tako ni več nobenega festivala. Leta 1989 se pojavi tiskani fanzin / glasilo Blodnjak, ki ga je urejal in izdajal Marjan Škvarča. Kmalu se mu pridruži Bojan Meserko. Leta 1991 je izšla zadržana, 13. številka. Od leta 2001 do letos je revija Blodnjak mesečno izhajala v elektronski obliki z naslovom e-Blodnjak.

Z ljubiteljsko ZF revijo Blodnjak se začne tudi zgodba o Založniškem ateljeju Blodnjak. Leta 1992 Marjan Škvarča in Bojan Meserko pri založbi Clip izdajo prvi Blodnjak v knjižni obliki, oziroma zbirko znanstvenofantastičnih zgodb domačih avtorjev. Leta 1993 Bojan Meserko ustanovi založbo Kiki Keram, v kateri začne objavljati ZF dela. Leta 2000 se Kiki Keram preimenuje v Založniški atelje Blodnjak, istega leta založba v dveh knjigah (12 žigosanih; 2000)

ponatisne vse številke tiskanega fanzina Blodnjak. Večina današnjega programa založbe obsega ZF dela (letno objavijo 15 do 20 knjig), zato ji lahko s pravico rečemo, da je edina slovenska založba specializirana za znanstveno fantastiko.

Leta 1998 je na Slovenskem ustanovljeno Tolkienovo društvo Gil-Galad. Skupaj z lani ustanovljenim Društvom ljubiteljev znanstvene fantastike in fantazije Prizma sta to trenutno edini formalni slovenski društvi, ki združujeta ljubitelje znanstvene fantastike in / ali *fantasyja* (ali fantazije, če želite).

SLOVENIJA IN ZNANSTVENA FANTASTIKA NASPLOH

Temelje znanstvene fantastike je postavila knjiga, torej pisana beseda, sodobna ZF knjiga pa je v Sloveniji skorajda redkost. Založbe s svojimi programi zaostajajo za sodobnimi literarnimi trendi v znanstveni fantastiki, obenem pa zanemarjajo potrebe bralcev, ki so prisiljeni prebrati izdaje neslovenskih založnikov. "Pri tem gre za očitno podcenjevanje bralcev, urednike pa seveda veseli, da se je tudi njim poznana kritika že izrekla o avtorjih, katerih dela so časovno odmaknjena tudi po več desetletij, in tako avtorjem kot njihovim delom podelila nekakšno legitimnost, nestrokovno sestavljene programe pa prikladno obvarovala pred kritičnimi ocenami." (Žiga Leskovšek; v: Fantazija: antologija znanstvene fantastike; uredila Žiga Leskovšek in Samo Resnik; Ljubljana, Časopis za kritiko znanosti, 1990; str. 2)

Sredi osemdesetih se na Slovenskem začne vrtoglav upad interesa za znanstveno fantastiko. Zakaj so se najbolj navdušeni in ugledni raziskovalci, teoretiki in pisatelji žanra skorajda preko noči prenehali ukvarjati z njim v času, ko se je

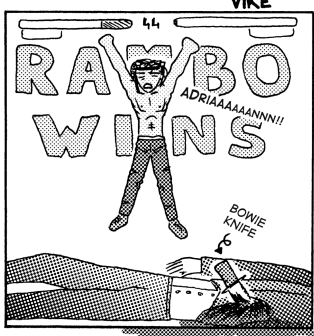
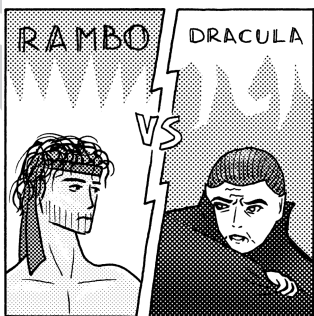
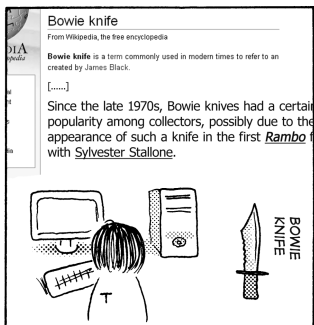
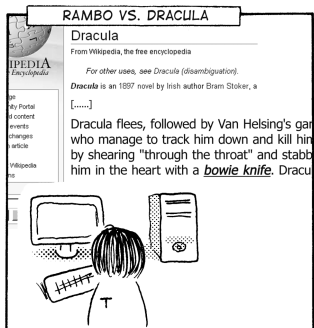
najbolj razvijal in dosegal pozitiven ugled v javnosti, ni povsem jasno. Lahko bi špekulirali o internih konfliktih v takratnih slovenskih ZF društvih, o propadlih festivalih ZF, o premajhnosti Slovenije za velike dobičke, kot so jih najbrž pričakovali založniki in o mentaliteti nas Slovencev samih, vendar bi to preseglo okvire članka. Dejstvo je, da je znanstvena fantastika počasi začela padati v pozabo, čeprav je bila na najboljši poti, da doseže – če že ne ameriško ali britansko – pa vsaj razvitost v ostalih jugoslovanskih republikah (npr. na Hrvaškem).

Medtem ko smo v Sloveniji doživljali padec popularnosti znanstvene fantastike, je bil jugoslovanski Sirius v svojih najboljših letih. Ravno sredi osemdesetih je bil dvakrat razglašen za najboljši evropski ZF časopis, v težki jugoslovanski ekonomski krizi se je pri življenju ohranjal z visoko kakovostjo objavljenih tujih in domačih zgodb. In ravno spodbujanje domačih avtorjev, nekakšna "skrb" za njih in spremljanje njihovega razvoja, je jugoslovansko ZF sceno ohranjalo na nogah.

Znanstvena fantastika je prisotna na robu slovenske kulturne zavesti, kar logično vpliva na vztrajnost in ustvarjalnost domačih avtorjev. Obenem se v Sloveniji za znanstveno fantastiko danes zanima precej manj bralcev kot pred leti, pa še ti jo najraje berejo (beremo) v tujih jezikih, predvsem v angleščini. Precej slab uvoz tujejezičnih ZF knjig pa omejuje tudi to obliko prisotnosti tovrstnega čtiva na Slovenskem.

Uporabljeni viri, primerni tudi za nadaljnje raziskovanje:

- 12 žigosanih : zbirka znanstvenofantastičnega in fantastičnega; urednik Bojan Meserko; Založniški atelje Blodnjak, 2000;
- Bajt, Drago : Ljudje, zvezde, svetovi, vesolja : eseji o znanstveni fantastiki; Ljubljana : Mladinska knjiga, 1982;
- Kordigel, Metka : Literarni leksikon. Znanstvena fantastika; Ljubljana : DZS, 1994;
- Kordigel, Metka : Receptija slovenske znanstvenofantastične literature : doktorska disertacija; Ljubljana : samozaložba, 1991.

HVALNICA UMNI NE-UMNOSTI

Pogovor z MIHO REMCEM

sprraševala je TANJA CVITKO

Miha Remec, eden najprepoznavnejših slovenskih pisateljev znanstvene fantastike, se je rodil leta 1928 na Ptujju. Že kot otrok in mladostnik je pisal in objavljajl zgodbe, črtice, pesmi in novele. Konec petdesetih let je postal novinar Dela in se ukvarjal s časnikarstvom, v šestdesetih se je posvetil dramatik, v sedemdesetih in še bolj v osemdesetih pa je nastopilo njegovo najbolj plodno pisateljsko obdobje, o čemer priča mala množica del. V svojem prvem znanstvenofantastičnem romanu Votlina ali Noč med novoslovenskimi polharji (1977) že zajeme vse žanrske teme, nato sledijo Prepoznavanje ali Bele vdove čmi čas (1980) – leta 1981 v Zagrebu nagrajen z nagrado Sfera; Iksion ali Beg iz prikazovalnice (1981); Mana – časovni zapiski časnika Jurija (1985); Lovec in Nečista hči (skupna izdaja, 1987); njegova Zelena zaveza (1989) postane preroška s svojim opisom ocepitve Slovenije od Balkanije; mladostnikom se približa z romanom Zapiski odposlanca Zemlje (1991); v zbirki Astralni svetilniki (1993) pa je zbrano nekaj njegovih ZF zgodb in novel. Roman Iksia ali Slovo živostrojnega človeka (2001) in letos objavljeni Iks ali Velika samota Noetove barke skupaj z Iksionom tvorijo znanstvenofantastično trilogijo.

S svojim literarnim ustvarjanjem Miha Remec opisuje čas, ki ga živimo in doživljamo – čas človekove nesvobode, avtomatizacije in medijske zaslepljenosti. Kljub temu, da je njegov opus zavidljiv in daje izjemen pečat znanstveni fan-

tastiki v slovenskem leposlovju ter ga z lahkoto postavimo ob bok svetovnim pisateljem zvrsti, v slovenski literarni srenji žal ne dobiva posebne pozornosti. Pisateljevo biografijo, podrobnejše predstavitev njegovih del lahko izveste na njegovi spletni strani –

<http://www2.arnes.si/~sudareme/zf/>

Za bralce Neskončnosti smo gospodu Remcu pred kratkim po elektronski pošti postavili nekaj vprašanj, za katere je menimo, da bi vas utegnila zanimati, zato besedo prepuščamo pisatelju samemu.

~ * ~

Znanstvena fantastika ima zunaj kroga ljubiteljev pogosto slabšalni prizvok. Kaj vam pomeni znanstvena fantastika in zakaj si jo izbirate kot temo za posredovanje zgodbe?

Večkrat mi zastavljajo to vprašanje, nekateri kritiki so mi celo svetovali, da opustim to “pogrošno zvrst” in svoje romane uvrstim med fantazijska dela v “normalnem” leposlovnem toku. Toda znanstvena fantastika me je pritegnila prav s svojo pojmovno protislovnostjo: če opredelimo znanost kot človeški um, fantastiko pa kot človeški ne-um, potem je ZF: umna ne-umnost. Vendar, brez te ne-umnosti, brez domišljije, bi človeška vrsta nikoli ne prišla do znanstvenih odkritij, ki utemeljujejo nenehni tehnološki napredek civilizacije. Torej so v zmoti literarni kritiki, ki posnemajoč mnenje angloameriških

kolegov, trdijo, da je dandanes konec znanstvenofantastičnega romana, ker je sodobna znanost preseгла meje fantazije in postaja znanost fantastična. Morda to deloma drži za določeno zvrst ZF romanov tehnološkega predvidevanja bodočnosti, ki je v času nastanka bila izmišljiva, danes pa se ji res lahko samo še posmehnemo. V resnici pa fantastičnosti človekovega duha in božje iskre v njem realna znanost in tehnološki dosežki ne morejo nikoli preseči. Zato pozornejši bralci lahko v mojih romanih opazijo, da se s tehnologijo premikanja po času in prostoru večkrat neznanstveno, celo burleskno poigravam, ob tem pa se oziram čez rob obzorja človeškega čutenja v skrivnostni svet neznanega in nikdar doumljenega z umom. Prav širina umne ne-umnosti, kot pojmem znanstveno fantastiko, je tisto, zaradi česa sem si jo izbral za umetniško izpovedovanje, saj mi omogoča, da se izognem zvrstnemu predalčkanju, kajti v njej se lahko prepletajo fantastika, antiutopija, katastrofika, mejna čutenja, pa tudi resničnost zdaj in tukaj.

Kateri avtorji so – če so – vplivali na vaše ustvarjanje, katere slovenske in tuje znanstvenofantastične pisatelje cenite?

Imam po svoje srečo, da se v mladosti nisem okužil z ameriško tehničistično in spekulativno znanstveno fantastiko, okrog katere so se množično zbirali in se še zbirajo milijoni ljubite-

ljev, ki so to zvrst tudi pripeljali do najbolj prodajane literature zunaj glavnega literarnega toka in pozneje tudi filmske produkcije neskončnih vesoljskih nadaljevanj. Sta me pa kot otroka prevzela pravljica (prvo sem spisal pri devetih letih) in zgodovina, saj sem rano mladost preživel na Ptujju – mestu muzeju. Pozneje me je pritegnil tudi mit o ptujskopoljskem kurentu. Mladič, piščoča graditeljske in ljubezenske pesmi, me je očaral Saint-Exupery z Malim princem, ki je še danes zame knjiga knjig. Napravila je name tak vtis, da sem napisal fantastično črtico Veter in kraljevič v papirnatem čolniku, katero sem bral na literarnem večeru v ptujskem gledališču. Potem ko smo udeleženci sedeli za mizo v gostilni, je prišel k meni Vladimir Bartol, pisatelj zdaj v svetu najbolj znanega in prevajanega slovenskega romana Alamut, me potrepal po ramenu in rekel približno takole: “Mladič, samo tako naprej, mislim čisto zares ...” Bila je to spodbuda, ki me je verjetno premaknila v vode znanstvene fantastike, čeprav tega še nisem vedel, saj takrat v državah realnega socializma ta literarna zvrst ni smela obstajati. Čez leta, ko sem z zanimanjem spremljal strip o vesoljski kraljici Barbarelli, sem za umno ne-umnost že vedel, mi je pa ta strip odprl še eno njeno razsežnost: erotiko. Večkrat, ko sem pisal Iksio, drugo knjigo trilogije Iksion, Iksia, Iks, sem se spomnil Barbarelle ... Da zaključim odgovor, katere domače in tuje avtorje cenim. Vsekakor Bartola. Po njegovi pohvali sem šel v knjižnico in prebral vse njegove knjige. Veseli me, da je literarni kritik in esejist Drago Bajt Bartolov Alamut uvrstil med antiutopijo, se pravi znanstveno fantastiko. Cenim tudi večino del mnogih drugih slovenskih pisateljev, ki dejansko postavljajo to zvrst količinsko in kakovostno ob bok svetovni beri, le slovenski ljubitelji v svojem “svetovnjaštvu” tega nekako ne dojamejo. Od tujih so mi pri srcu zlasti slovanski pisatelji iz nekdanjega vzhodnega

socialističnega bloka, ki so v izvrstni znanstveni fantastiki spregovorili o zatirani svobodi duha v teh deželah. Na drugi, zahodni strani "železne zavese", je bolj prevladovala in še danes prevladuje spektakularna umna ne-umnost, katere, kot sem že rekel, osebno ne cenim preveč.

Katero vaše delo je vam osebno najljubše, oziroma katerega bi kot prvo branje priporočili bralcem, ki ne poznajo vašega opusa?

Ne vem, kako je z drugimi pisatelji, meni je vedno najljubše tisto delo, ki ga imam v delu. Kljub temu, če grem s prstom po hrbtih platnic romanov, katerih število je že prekoračilo "nesrečno" številko trinajst, se mi prst vedno znova ustavi na najozjem, najmanjšem in najmanj uglednem – Votlini. Votlina je bila moj prvi ZF roman, napisana leta 1972, objavljen 1977, dejansko pa so v njem zastavljene prvine, ki se pozneje prepletajo v mojem celotnem umno ne-umnem opusu. Bila pa je Votlina je za svoj čas in takratno raven znanstvene fantastike čudna. Kritika je ni znala uvrstiti v noben predalček, pisali so celo kot o nekakšnem "časovnem stroju", čeprav se osnovna zgodba dogaja v realnem času, v kostelskih gozdovih ob Kolpi, med družčino polharjev. Poseben očitek iz vrste redkih, ki so sploh poznali zvrst, je bil, da se znanstvena fantastika ne more dogajati na Slovenskem. Čudno jim je tudi to, da se v daljnem vesolju bitja sporazumevajo v slovenščini, in tako naprej. Dandanes več poznavalcev zvrsti pravi, da je Votlina nedvomno eden pomembnih dosežkov slovenske znanstvenofantastične pisave. Vendar kot prvo branje priporočam Votlino bolj zaresnim ljubiteljem zvrsti. Drugi naj vzamejo v roke Mano. Mana je, kolikor imam lastno izkušnjo, prepričala celo bralko, ki je bila odločna nasprotnica znanstvene fantastike.

Če bi hipotetično prišlo do priložnosti, po katerem vašem ZF delu bi si želeli, da posnamejo film?

Bila bi znanstvena fantastika, da bi se kakšen režiser pri nas kaj takega lotil. Občinstvo je vajeno, da gleda spektakularne filmske nadaljevanke, pri katerih tehnika snemanja presega skromne možnosti slovenske kinematografije. Toda, tudi s skromnimi možnostmi bi se dalo posneti tako Votlino kot Mano, ampak saj pravi, to bi bila umna ne-umnost.

Kaj menite o slovenski znanstveni fantastiki, zakaj ne privlači več bralstva? Kaj bi bilo treba storiti za njeno večjo popularnost?

Nisem prepričan, da znanstvena fantastika ne privlači bralstva. Najbolj brana knjiga na svetu je Da Vincijeva šifra, ki ima dokaj slabo izpeljano znanstveno fantastično fabulo in so jo tudi Slovenci vneto prebirali, ker na vseh medijih brenci, kako imenitna svetovna uspešnica je, kako hitro smo jo prevedli v slovenščino in vsaka naša znana osebnost se hoče postaviti, da jo ima na nočni omarici. Nek ameriški založnik, imena se ne spomnim več, je velikopotezno izjavil: "Dajte mi delo kateregakoli pisatelja na svetu in naredil bom iz njega svetovno uspešnico." Malce je pretiraval, nekaj pa je na tem resnice. In kaj storiti, da bi pritegnili bralstvo k branju znanstvene fantastike? Nič drugega, kot to, kar bi morali narediti za celotno slovensko leposlovje, ki že od njega dni utemeljuje narodovo bistvo: zaradi majhnega števila Slovencev ukiniti davščine in povečati državno pomoč založnikom pri zalaganju izvirne knjige, predvsem pa doseči, da bi javna občila, s televizijo na čelu, pa tudi knjižnice, z enakim žarom kot komercialne svetovne uspešnice, podprli tudi domačo literaturo, kar pa se dogaja le redkim novitetam.

Ko je že govor o popularnosti domače znanstvenofantastične zvrsti, ne morem mimo slovenskih društev ljubiteljev ZF, ki so v preteklosti vsa po vrsti bila ustanovljena po zahodnih vzorcih, a z osnovno pomanjkljivostjo: bila so debatni klubi o svetovni tujejezični znanstvenofantastični sceni, domačo pa so več ali manj zapostavljali in jo podcenjevali, čeprav je ljubiteljstvo drugod po svetu tisto, ki pripomore k popularizaciji in tudi komercialnemu uspehu zvrsti na obsežnem angleško govorečem območju, saj knjige kupuje in tako vliva na založnike in knjižničarje. Še nekaj je značilno za slovenska društva ljubiteljev ZF. Zaradi medsebojnih preprirov tako imenovanih fanov, kdo je glavni poznavalec zvrsti, vedno znova pride do razpada društev, tako kot se je to letos zgodilo s krogom ljubiteljev okrog elektronske revije Blodnjak, ki je bila dolgo na slovenski sceni edina publikacija, v kateri so spremljali dogajanja na področju ZF in je zdaj ugasnila. Prav z razprtijami so naša ljubiteljska društva slovenski izviri znanstveni fantastiki več škodila kot koristila, saj javnost upravičeno sklepa, da gre za neresno in pogrošno zvrst. Že lep čas opažam, da v spletnih klepetalnicah, kjer se srečujejo običajni ljubitelji knjig, veliko več razpravljajo o romanih slovenskih pisateljev, kot v klepetalnicah ljubiteljev ZF. Srčno upam, da novoustanovljeno društvo Prizma in njeno glasilo Neskončnost ne bosta ubrala poti slovenskega zdrarharstva, nevoščljivosti in zanikanju vsega kar je domače na eni in malikovanju tujega na drugi strani.

Neizogibno vprašanje: kakšen pomen imata pri vašem literarnem ustvarjanju erotika in spolnost?

V mojih črnih utopijah se ukvarjam predvsem s kozmično katastrofo ter možnostjo preživetja naše vrste. Ni treba veliko razlagati, da se potem ne morem izogniti temeljnega človeškega gona,

ljubezni, in mi je skoraj neverjetno, da nekateri puritanski kritiki vidijo v tem pornografijo. Poglejte, zame je pornografija in sprevrženost to, da se mladi katoliški duhovniki ukvarjajo v imenu svetosti življenja z javnim nasprotovanjem umetni oploditvi, splavu in kontracepciji, ter pridigajo družinam nujnost večje rodnosti, obenem pa so zavezani celibatu, kar je tudi svojevrstna "kontracepcija" in "splav". Tudi z delitvijo erotike na čisto, nebeško ljubezen na eni strani, in umazano, grešno zemeljsko spolnost na drugi, se ne morem se sprijazniti, čeprav nam to sprijenost pridigajo že stoletja. Ljubezen je ena sama, v duši in telesu, tako kot nam jo je božja previdnost "vgradila" v gene zato, da preživimo. Tudi kozmične nesreče. Nobena reč, ki jo počne človek med ljubljnjem z ljubeznijo, ni svinjska – svinjarija je takrat, kadar ni vmes ljubezni.

Glede na vaše dolgoletno pisateljsko kariero nas zanima ali so različni politični sistemi vplivali na vaše pisanje?

Umetniško ustvarjanje vedno tako ali tako odseva splošno družbeno ozračje v katerem umetnik živi. Tudi če piše znanstveno fantastiko. Zgodnjo mladost sem preživel v nekdanji Kraljevini Jugoslaviji, (ko sem to povedal svoji najstarejši vnukinji je vzdihnila: "Oh, dedo, a si ti živel še v pravljici?") potem je prišel najhujši čas nemške nacistične okupacije med drugo svetovno vojno, ko je bila naša družina izgnana v Srbijo. Po vojni sem z najstniško vneto v mladinskih delovnih brigadah pomagal graditi novo, socialistično federativno državo in začel pesniti graditeljske pesmi, ki pa so bile kmalu v slovenskih kulturnih krogih razglašene za pogrošno "kramparsko poezijo". Z velikim razočaranjem sem tedaj nehal pisati pesmi in začel pod ženskim psevdonom objavljati krajše lirične črtice. V tem času sem se zaposlil kot novinar pri Mladini, nato

Ljudski pravici in naposled Delu, kjer sem ostal do upokojitve kot redaktor v centralni redakciji. V sedemdesetih letih, ko je za časa vlade Staneta Kavčiča v Sloveniji zavel občuten val liberalizma, so v ljubljanski Drami igrali mojo nedvomno oporečniško dramo "Delavnica oblakov". Toda kmalu se je režim povrnil v svinčene enoumne čase, naslednje drame "Škofovski kres" o zažigu škofa Vovka ni smelo igrati nobeno gledališče več. Kritiko tedanjega družbenega sistema sem začel izražati v znanstvenofantastičnih romanih, še najbolj v "Zeleni zavezi", o kateri nekateri menijo, da je bil roman slovenske pomladi. Torej je nedvomno tudi politični sistem deloma vplival na moj premik v umno ne-umnost.

Kakšen pomen ima za vas trilogija Iksion-Iksia-Iks? Je mogoče pričakovati nadaljevanje?

Bog ne daj! Sovražim trilogije in harrypottersko komercialno nategovane romane, ki so pogosti tudi v znanstvenofantastični zvrsti. Trilogija XXX je sklop treh samostojnih romanov, ki jih povezuje samo tanka nit grškega mita o Iksionu, kralju Lapidov, ki je bil od bogov kaznovan zaradi "virtualnega greha": pozelel si je namreč občeovati z boginjo Hero in Zevs mu je poslal oblak v njeni obliki; ker pa se je Iksion širokoustil, da je zares nategnil božansko ženo, se za vse večne čase vrti v Tartaru privezan na ognjeno kolo. Živimo v čedalje bolj navideznem svetu, človek počasi ne ve več, kaj je prikazovalnica in kaj resničnost, tako kot ljudje v prvem romanu trilogije. Prijatelji so me dolga leta nagovarjali, da naj v nadaljevanju Iksiona razkrijem, kaj je bilo res in kaj navidezno. Napisal sem Iksio, vendar ne zato, da bi razvozlal uganko, ampak sem zavrtel kolo naprej, čeprav je ta smer lahko tudi nazaj. Iks, tretji roman v nizu pa je nastal zato, da nekako povežem naše večno krožno potovanje,

ki včasih pride tudi do tam, kjer v prihodnosti srečamo samega sebe iz preteklosti. Sicer zdaj delam napako, da razlagam to, kar bi bralci morali sami doumeti tako ali pa tudi drugače, ali pa na koncu koncev sploh ne. Tako kot je nedoumljiv Iksionov mit.

Imate kakšen nasvet za mlade pisatelje, ki komaj začenjajo svojo pisateljsko pot? Kaj se vam zdi najtežji del pisateljskega poklica?

Zdi se mi, da pisateljstvo, kot tudi vsaka druga umetnost, ni poklic, ampak zavezanost navdihu. Zato je edino, kar lahko svetujem tistim, ki začenjajo pisateljsko pot, da sledijo navdihu, čeprav to ni vedno lahko. Navdih je največkrat preblisk, ko nenadoma presenetljivo jasno zaznaš celotno zgodbo, ki jo moraš izpovedati, nato pa pride trdo delo ubesedovanja, pri katerem pa ne gre vedno gladko. Včasih je to res najtežji del pisanja, saj si venomer v dvomih, ali slediš navdihu ali pa ti uhaja v nepovrat. Razen tega dandanes za knjigo in pisateljstvo niso prijazni časi, in kdor misli, da bo s tem želel slavo in denar, je v zmoti. Tudi to je treba vzeti v zakup, če se zapiše zaresnemu pisanju.

Ali trenutno delate na kakšnem projektu?

Pred kratkim sem dokončal pisanje novega romana Ostrostrelka ali romanje v Tibetijo, ki seveda ni nadaljevanje trilogije. Začenjam se ukvarjati s predelavo mojega kratkega romana Lovec v radijsko igro. V glavi pa se mi še kar naprej porajajo nove in nove umne ne-umnosti.

Najlepše se vam zahvaljujemo!

Vid Pečjak
**Drejček in trije
 Marsovčki**

Brane Dolinar

**Dnevnik Jureta
 Novaka**

piše Aleš Cimprič

O slovenskih avtorjih smo v Neskončnosti že pisali, toda govora je bilo o knjigah, namenjenih odraslejšemu čitavcu. A ker je zadnja leta postala otroška in mladinska literatura s predvsem fantazijsko in tudi znanstvenofantastično tematiko med mlajšimi bralci izjemno popularna (seveda, Harryja Potterja in nešteto klonov je moč dobiti tudi v slovenskem jeziku), je prav, da se spomnimo tudi del, ki so naše gore list. Ogleдали si bomo dve pravi pravcati znanstvenofantastični deli, ki si zaslužita omembo: mlajše bralce bomo opozorili, da se splača pogledati na polico s slovenskimi avtorji, tistim starejšim pa mogoče priklicali spomine iz otroštva, ko se jim je razvnela domišljija ob branju, in mogoče boste knjigi zopet poprijeli za roke. Presenetilo vas bo, s kako drugačnimi očmi boste gledali na tekst.

Zgoraj napisano še najbolj velja za mojstrovino in veleuspešnico Vida Pečjaka Drejček in trije Marsovčki. Leta 1956 napisana zgodba je namreč postala slovenska klasika in verjetno najbolj znano slovensko delo z ZF tematiko. Namenjena je mlajšim osnovnošolcem in govori o dečku Drejčku, ki ga ponoči obiskujejo neznana bitja,

mu lomijo igrače in kradejo marmelado. Kar je precej zopmo, saj ne more prepričati staršev, da je ni pojedel sam. Ponoči se odloči postaviti zasedo in uloviti nepridiprave. Niti njegova otroška domišljija ga ne more pripraviti na to, na kar naleti, saj zaloti tri smešne možiclje, prav nič podobne ljudem. Izkaže se, da so to trije Marsovčki, prav tako otroci, ki so, v želji spoznati Zemljo, očetu ukradli letečo cigaro. Drejček in nenavadni obiskovalci se hitro spoprijateljijo ter doživijo marsikatero dogodivščino. Drejček z njimi obiše celo Mars.

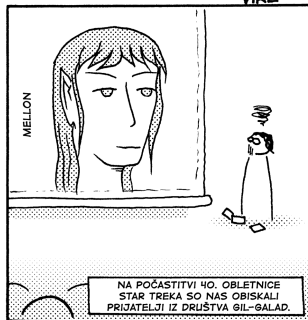
Kniiga je odlično napisana in razvema otroško domišljijo s tako lahkotnostjo, da jo je težko odložiti neprebrano. Kar lahko potrdim tudi sam, saj mi je od vseh knjig, ki sem jih prebral v otroštvu, ostala v najbolj živem spominu. Zatorej jo je bilo prav zanimivo vzeti v roke po toliko letih (v zbirki Žepnice pri Mladinski knjigi jo dobite že za 1.400 SIT) in nanjo gledati s povsem drugimi očmi, ki jih prinese odraslost. Otroška toplina, v kateri je napisana, še vedno ostane, a poleg avantur nenavadne družine pridejo v ospredje predvsem bolj resna vprašanja, na katera Pečjak opozarja v zgodbi. Glavna tema romana so namreč vojne oziroma njih smiselnost, saj Drejček poskuša najti odgovor, zakaj se ljudje bojujemo, ko pa vsak pravi, da hoče mir. Na Marsu namreč ne poznajo vojn in tudi sicer se imajo vsi otroci tam lepo, saj jih nihče ne sili k umivanju ali obiskovanju šole. Pečjak skozi Marsovčke lepo razloži, da to počno vsi, saj je to potrebno in pomembno. Kljub temu, da se avtor dotakne še nekaterih resnih tem, recimo problema alkoholizma in nasilja v družini, pa knjiga vseskozi ostaja dogodivščina polna pripetljajev, ki bodo še dolgo ostali v spominu tako Drejčku kot bralcu in zato ostaja na vrhu lestvice priporočljivega branja.

Drugo delo, ki ga bom tukaj predstavil, pa je širši množici manj znano. Izšlo je samo v enem natisu leta 1980 in ga dandanašnji ni mogoče kupiti. Kar je škoda, saj je Dnevnik Jureta Novaka, pisatelja Braneta Dolinarja, več kot solidno branje. Roman, ki nosi podnaslov Mladi Krpani potujejo na Luno, je namenjen starejšim osnovnošolcem in njihovo znanje, ki so ga dobili med šolanjem, bo tudi dodobra prevetрил. Zlasti matematiko. A nič se bati, ne bo vam potrebno reševati matematičnih zank, da bi se prebili do konca, bodo pa morali glavni junaki pošteno pokazati, kaj so se naučili v šoli. Dolinar, zanimivo, podobno kot Pečjak, poudarja pomen šolanja in znanja, ampak za razliko od zgoraj opisanega romana, je tukaj v ospredju vprašanje in potrebnost šolanja za ljudi kot celoto, ne samo za posameznika. A pojdemo lepo po vrsti.

Zgodba se dogaja leta 1994, torej štirinajst let po nastanku romana. Po Dolinarju naj bi že razvili medzvezdne polete in tudi tehnološki napredek nasploh bo že na precej zavidljivi ravni. Takrat spoznamo Jureta Novaka, tik pred koncem osemletke, ki ga skupaj s sošolcem in sošolko izberejo, da bodo ob koncu šolskega leta, samostojno, kot predstavniki osnovne šole, z raketo odpotovali na Luno. Čast je seveda velika, a taka je tudi naloga, saj se morajo bodoči astronauti temeljito pripraviti in dati skozi zahtevno urjenje. Toda med poletom gre nekaj narobe, raketa pristane ne znanem planetu s civilizacijo, ki je že tako tehnološka razvita, da nihče več ne hodi v šole, ker za vse poskrbijo stroji. Zato se pojavi problem, kajti nihče ne zna več popraviti, če se kaj pokvari. Vendar tamkajšnji kralj noče in noče ponovno uvesti šolanja, zato morajo naši Zemljani skupaj z upornimi profesorjem, ki se zaveda pomembnosti znanja, prebivalcem Lemurije, kot se planet imenuje, prikazati smiselnost šolanja.

Roman je napisan v obliki dnevnika in Dolinar je to zvrst odlično izkoristil. Zapiski, ki jih dela Jure in njegovi komentarji na določene pripetljaje so pristni, včasih razmišljajoči, včasih zabavni. Dolinar s smislom za podrobnosti precej živo opiše futuristični svet, vključno z urjenjem in vesoljskim potovanjem.

Obe knjigi krasijo tudi občasne črno-bele ilustracije in če vam padeta v roke, jih vsekakor priporočam, saj sta odlična primerka slovenske mladinske znanstvene fantastike.

Vid Pečjak
**Drejček in trije
Marsovčki**

piše Dag Kleva

Izide leta 1960. Leta 1961 dobi Levstikovo nagrado. Zadnji ponatis 2005.

In še vedno srečujem teleta, ki vzvišeno prhnejo ob omembi te knjige. In te nejeverno gledajo, če rečeš, da ti je knjiga všeč. In če kljub temu zbereš dovolj poguma, da poskušaš dokončati misel in dodati še, da je celo *dobra* ...

Seveda te v taki zmoti ne bodo pustili živeti. In izvedel boš presunljivo dejstvo, da je knjiga naravnost *otročja*.

Ne smejte se, to sem res doživel. In niti ne enkrat. Tudi od ljubiteljev ZF/F.

Da bi jih krtača po podplatih požgečkala!

Ne vem sicer, kaj večina ljudi pričakuje od otroških knjig. Mogoče se ustrašijo knjig, ki otroke spodbujajo k razmišljanju (NEVARNO!) in zastavljanju nerodnih vprašanj (SMRTNO NEVARNO!). Tako kot sta zaskrbljena Drejčkova starša, ko ta začne postavljati nerodna vprašanja. Pa niso nerodna njegova vprašanja, ampak situacije, v katerih se zaradi tega znajdeti. To so vprašanja, za katera smo se odrasli dogovorili, da jih črtamo. Nočemo jih slišati. Bojimo se odgovorov. Kajti kaj je lahko bolj grozljivega, kot otroški vzklík: "Cesar je nag!" Zgrozi se cesar, ko ugotovi, da je publika ves čas ocenjevala dimenzije njegovega razplodnega aparata.

Zgrozi se publika, ko ugotovi, da je cesar to ugotovil. Zgrozi se otrok, ko uvidi, da je ne bo poceni odnesel. V izvirni pravljici tega sicer ni, Drejček pa svojo izkušnjo zaključi pri pedopsihiatru. Na srečo mu Pečjak podtakne razumevajočega psihiatra, ki mirne vesti ugotovi, da je z Drejčkom vse v redu; seveda ne, ker bi mu verjel, a to za zaključek niti ni toliko pomembno. Le kaj bi otroku pomagalo priznanje psihiatra, če mu pa lastni starši nočejo verjeti?

Ampak za koga na koncu Drejček potoči debelo solzo, v kateri "*se je zcalilo vse nebo*"? Prva razlaga se ponuja samodejno, iz teksta, da joče zaradi izgube neverjetnih (!) prijateljev, kajti na mamino vprašanje, ali bi si želel brataca, takrat odgovori, da si želi tri bratce.

Kaj pa misel na življenje v družini, kjer te imajo, milo rečeno, za prismuknjeneja? Saj se gotovo spomni groze marsovčkov ob zemeljskih pravljicah – pri Janku in Metki so ga kar prekinili, ker teh žalostnih pravljic niso več prenašali.

Kaj pa misel na usodo Zemlje? Vaša usoda je v vaših rokah, mi vam ne bomo pomagali, mu je rekel Mišev, Mašev in Šašev oče. Resda se je Drejček pogumno in optimistično odločil, da bo storil vse, kar je v njegovi moči... ampak je mogoče že sumil, da mu bodo "neumnosti", kot je aktivno zavzemanje za mir, hitro izbili iz glave? Če ne v šoli pa kasneje v službi. Si kar predstavljam: Zresni se že enkrat. Živiš v realnem svetu. Od idealov ne moreš živeti. To ni tako preprosto, kot si misliš.

Mar nismo to skoraj vsi poslušali? In kako nam je šlo na bruhanje, ko so nam star(ej)ši to vbijali v naše idealistične betice! In kaj počnemo po toliko letih? No, malo iskrenosti ne škodi. Ja, točno iste besede ponavljamo mladim idealis-

tom! Ampak seveda to počnemo zgolj zato, da jih obvarujemo, ker imamo toliko izkušenj, ker zdaj VEMO kako in kaj. Hm, a niso vedeli tega tudi naši star(ej)ši? Zakaj jim takrat nismo verjeli? In zakaj zdaj pričakujemo, da bo nekdo verjel nam?

Seveda je knjiga *otročja*. Pa ne zgolj zato, ker je otroška in so glavni liki, tako zemeljski kot nezemeljski, otroci.

Otročja je v najboljšem pomenu besede. Ni naivno otroška, ravno obratno. Je pa zagotovo politično nekorektna, saj od zrelih in odgovornih odraslih zahteva preprosta vprašanja na včasih nič kaj preprosta vprašanja.

Kako otroku razložiti, da smo odrasli večinoma prodane duše?

~ * ~

Feri Lainšček
Mož v pasijonki

piše Klemen Pavrič
 "Shang Tsung"

Ob branju tega 333 stranskega Lainščkovega romana iz leta 1997, se mi je vseskozi pojavljala misel, kako fantastičen film bi lahko posneli po tej knjižni predlogi. Ta večplastna in barvita zgodba, ki se že po nekaj straneh spusti v raziskovanje nerazložljivega ter sila čudnega umora mladega dekleta (ki seveda privede do še mnogo bolj skrivnostnih, zapletenih ter nepojasnjenih ugank in je kot tak le eden od členov v verigi oziroma le ena od nití v mreži spretno spletenega velikega misterija), bi se lahko razcvetela v odličn psihološki *thriller* s primesmi *horrorja*,

drame ter romance. Feri Lainšček je zagotovo eden najboljših ter najplodnejših pisateljev pri nas in ta roman je le eden od delcev v njegovem obsežnem ustvarjalnem mozaiku, a mi je od vseh do sedaj prebranih najboljši. Nekaj je v tej zgodbi – neka kvaliteta – ki se kaže v zanimivem načinu podajanja zgodbe, pripovedovanju in pisanju nasploh, kakor tudi v odlično zamišljenem zapletu, tavanju med ugankami v srednjem delu in zelo primernem zaključku. Pisatelj smisel za obvladovanje ritma, ki ga je dosegel tudi z vpeljavo kratkih poglavij (ki, zanimivo, spominjajo na hitro se menjajoče kadre v filmu), naredi to zgodbo res nekaj posebnega. Brez nepotrebnega besedičenja ter umetnega podaljševanja. Prav zato je zgodba tako bogata – ker od začetka do konca naboj, ki dela pripoved zanimivo, ne izgubi na moči niti za ped, kakor tudi zaradi široke, raznolike in skrbno dodelane palete likov, ki roman naseljujejo. Le-teh je veliko in prav vsaka posebej je pomembna za zgodbo, saj vsaka brez izjeme predstavlja enakovredno nit in na svoj način odgovarja na vprašanja, ki povezujejo umore ter seveda hkrati predstavlja center skrivnosti in posledično tudi zgodbe same.

Le-ta se začne zelo zanimivo, nekoliko nenavadno in kar malce hudomušno (čeprav občutek tesnobe obstaja že takoj na začetku) ter predstavlja popoln kontrast kasnejšim temnejšim dogodkom. Prvo živo bitje, ki ga srečamo, je pobegla krava, ki od neznano kje prinori v mesto in povzroči med prebivalci veliko zanimanje. Žival se obnaša zelo čudno, nekontrolirano, a še preden jo uspejo ujeti, se utopi v mestnem ribniku. In to namenoma. Radovednost med ljudmi, ki so bili priča temu čudnemu kravjemu samomoru, vse bolj narašča in mednje se prikrade tudi občutek nelagodja. Potapljači ob poskusu, da bi mrtvo žival spravili iz vode, na dnu odkrijejo še eno truplo – le da tokrat človeško. Da je zadnje

odkritje še bolj grozljivo, ekipa potapljačev odkrije, da je bila utopljenka priklenjena na križu podobno ogrodje, ki je bilo očitno namenoma nameščeno na dno ribnika. Novico o grozljivi najdbi policija uspešno zakrije in le-ta na srečo ne priculja v javnost, a reševanje t.i. primera "Ribnik" nemudoma steče. Stvari se začno resneje premikati, ko na primeru pod krinko začne delati mlada in ambiciozna Lina Damjani. Počasi, a zanesljivo začne slika dobivati jasnejšo podobo, vendar tudi z vsakim na novo odkritim delom postaja temnejša, grotesknejša in neverjetnejša. Logične razlage kaj kmalu zaidejo v slepo ulico in se porazgubijo v vrtincu vedno bolj nenavadnih odkritij. Primer "Ribnik" ne postane samo izredno zapleten, temveč tudi večplasten, v smislu števila delcev, ki sestavljajo celoto ... ki prav tako jemlje sapo ...

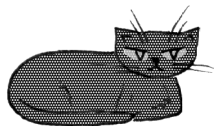
Feri Lainšček je že v zgodnejšem romanu Astralni niz posegel preko meja verjetnega – preko meja sveta, ki ga vidimo, tipamo, vohamo ... sveta v katerem živimo. Tokrat se oba svetova čudovito združita v tej, grobo rečeno, kriminalki, ki jo celotno prežema tisti magnet, ki ne dopusti, da bi knjigo odložili, ko se jo enkrat lotimo brati. Vsako poglavje, vsak lik in vsaka najmanjša podrobnost je pomembna in tvori rdečo nit. Prav zato sem se tudi znašel v zagati, kako predstaviti tisti potreben del zgodbe, da ne bi razkril preveč in tako morebitnemu bralcu pokvaril užitka pri branju. Iz tega razloga se namenoma nisem spuščal v opisovanje in vsaj minimalno razčlenjevanje likov. V tej zgodbi je pač tako, da klasičnih protagonistov ni (čeprav bi na prvi pogled lahko dve osebi označili za le-te), zato ker so vsi enako pomembni, poleg tega pa se med seboj sijajno dopolnjujejo. Sam sem mnenja, da je odlična karakterizacija ena glavnih odlik dobrih romanov in na tem področju je Lainšček svoje delo odlično opravil. Liki sicer niso izkle-

sani do potankosti, temveč so njihove osebnosti razvite ravno dovolj, da se odlično vključujejo v zgodbo in s plaščem skrivnosti, ki nekatere izmed njih pokriva, ustvarjajo še bolj napeto vzdušje. Vsakdo si bo izbral na tej paleti raznobarnih karakterjev svoje favorite, s katerimi se bo lahko poistovetil.

Feri pa si je zamislil še en zanimiv prijem, kako še pred začetkom poglavja ustvariti napetost in tako bralca še bolj potegniti v samo zgodbo. Pred vsakim posameznim poglavjem pisatelj v nekaj stavkih opiše dogajanje in dogodke, ki sledijo, seveda pa opise gradi pazljivo in v njih ne izda nič več, kot je potrebno. Poleg tega pa te kratke napovedi krasijo še zanimive črne bele slike, ki z vsakim nadaljnjim poglavjem postajajo temnejše in skrivnostnejše ter odlično zaobjamejo bistvo dogajanja na naslednjih nekaj straneh.

Kaj reči za konec? Knjigo vsekakor priporočam v branje vsem, ki so vam všče napete kriminalke, ki občudujete pisateljevo sposobnost ustvarjanja odličnega, zgoščenega vzdušja in seveda vsem, ki v zgodbah radi zapazite elemente nedojemljivega, nerazložljivega, fantastičnega in paranormalnega. Lainšček je vse te elemente odlično zmešal med seboj in ustvaril res odličen roman, ki je edinstven, a je hkrati namenjen res širokemu krogu bralcev.

Opozoril bi vas le še na slednje – če slučajno opazite izrazito čudno obnašanje pri katerikoli živali, takoj obvestite pristojne. Še posebej če je ta žival mačka ... črna ... in če vas res čudno, čudno gleda ...

Miha Remec
Trilogija
Iksion, Iksia, Iks

piše Tanja Cvitko

Trilogijo Mihe Remca, velikana slovenske znanstvene fantastike, sestavljajo romani, objavljeni v četrstoletnem časovnem razponu: Iksion ali Beg iz prikazovalnice (1981), Iksia ali Slovo živostrojnega človeka (2001) ter Iks ali Velika samota Noetove barke (Založba Litera, 2006). Če bi romane želeli žanrsko še bolj opredeliti, bi jim najbolj ustrezala oznaka antiutopij.

V Iksionu je Remec zasnoval svet v tehnološko dovršeni človeški združbi, kjer vlada logični računalniški (raz)um. Bivanjski položaj slehernika v tej prihodnji civilizaciji je popolnoma avtomatiziran. Vsi liki romana so "robotske" figure v svetu, ki je v resnici ogromna prikazovalnica, fiktivno okolje, katerega se akterji ne zavedajo in brezskrbno izvajajo skorajda nesmiselna dejanja, ki za njihov obstoj nimajo nikakršnega pomena. Kakor narekuje "pravilo" klasičnih antiutopij, se tudi pri Remcu pojavi neprilagojeni junak, Uri, ki začne sumiti v determinirano ureditev družbe, v kateri prebiva. Uri se v svojih prizadevanjih za pobeg iz vsiljene iluzije resničnosti psihološko razvija, postaja drugačen, močnejši, človeški. Junakov upor se v mnogih antiutopijah skoraj vedno konča nesrečno, mračno in pesimistično, vendar svojemu junaku (z izbranko njegovega srca vred) Remec dovoli prehod iz spoznane nočne more v dobesedni raj romantične ljubezni. Ta simbolizira svobodo duha, popolnost združitve moškega in ženske, ki tvori nezlomljivo celoto za neko novo,

drugačno človeštvo. Svetopisemska simbolika ob koncu romana, košata jablana, v katere sočen sadež Uri in Eva slastno ugrizneta ter se strastno ljubita, bi sicer marsikomu lahko pomenila *happy-end* tipa "in živela sta srečno do konca svojih dni", vendar se ob poznavanju naslednjih dveh romanov presneto sprašujemo, če je temu res tako.

V romanu Iksia spremljamo večplastno zgodbo, ki kljub kompleksnosti teče naravno in pritajeno namiguje na prejšnji roman. Iksia je genetsko prilagojen človek, ki je zmožen samooplojevanja, se pa bolj počuti žensko kot moškega. Skupaj s živostrojnim človekom (beri: androidom) Angelom po dolgoletnem potovanju (Zemlja je medtem uničena, Sonce pa je požrla črna luknja) pristaneta na planetu, kjer v ne-miru in ne-slogi bivata dve vrsti – ljudje in humanoidna "ezoterična" bitja. Junaka iz daljnega vesolja bosta imela odločilen vpliv v spreminjanju odnosov prebivalcev planeta. Iksia v romanu odkriva in razvija svojo človeškost (sicer na drugačen način kot Uri v Iksionu), spolno identiteto in čustveno naravnost – je moški, ki ljubi žensko? Je ženska, ki ljubi žensko? Je zmožna ljubiti živostrojnega človeka? Obenem pa je pod vprašaj postavljena tudi "avtomatiziranost" androida Angela, ki je za Iksio pripravljen žrtvovati svoje življenje ne samo zato, ker je tako programiran, ampak ker jo ljubi, čeprav ne bi smel imeti razvitih čustev.

Bralec, ki se bo spopadel z Iksom brez poznavanja Iksie in Iksiona, bo za marsikaj prikrajšan. Sicer se vsak izmed treh romanov lahko bere kot samostojno delo, vendar so v Iksionu še najbolj prisotne reference na prejšnji dve deli, ki se vanj pretakajo kakor niti.

Pisatelj se je zgodbo odločil posredovati v prvi osebi ednine, tako spremljamo tok misli Noeta

Nowaka, njegova dejanja in občutke, ki jih zapisuje mikroračunalniška naprava (zapisovalnik misli) v njegovi glavi. Noe je, na simboličen način, podobno kot Uri, suženj tehnologije in človeštva samega. Je eden izmed redkih opazovalcev, ki so ostali na Zemlji z mislimi spremljati posledice trka našega planeta s planetom Iks, medtem ko je preostalo človeštvo pobegnilo na Luno. Obsojen je na samoto, prepuščen samemu sebi in lastnim blodnjam. Prikazovati se mu prične celo palček, za katerega ne vemo natančno ali je produkt zblaznelega uma ali njegov drugi jaz ali bitje iz alternativne dimenzije. Morebiti celo iz kakšne izmed prikazovalnic. Po veliki kataklizmi se zasuka zemeljska magnetna os, Noe pa začne spoznavati, da ga izkoriščajo v poskusu mnogo večjih razsežnosti, kot se mu je sprva zdelo. Tudi bralec ostane kratkomalo šokiran, ko ob koncu romana Noe ob Bohinjskem jezeru sreča Iksio, se z njo ljubi in zaplođi novi človeški rod.

V trilogiji XXX (kot ji pravi sam pisatelj) smo soočeni z vzporednimi svetovi in dimenzijami, ki se neskončno vrtijo, kakor v grški mitologiji kralj Iksion zvezan na kolo v globinah Tartarja. Vendar so alternativne resničnosti in ravni obstoja le ena izmed možnih interpretacij. Mogoče je vse dogajanje kopicenje velikanskih iluzij, prikazovalnic v prikazovalnici, ki je v novi prikazovalnici ...

Remčeva trilogija je težko, a obenem zelo nalezljivo branje, ki ga definitivno priporočamo vsem ljubiteljem antiutopij in znanstvene fantastike nasploh, še najbolj pa tistim, ki ne verjamejo, da je (slovenska) znanstvena fantastika lahko kaj več od trivialnega šunda.

Roman Iks lahko dobite v boljše založenih knjigarnah ali direktno pri založbi Litera, prav tako je na voljo v Prizmini knjižnici.

Marjan Tomšič Noč je moja, dan je tvoj

piše Matevž Jerman
“m00lty”

Človeka je od zmeraj privlačilo skrivnostno in od zore človeštva dalje si je pojave, ki jih ni mogel razumeti, razlagal po svoje, v obliki različnih pripovedi. Pomislimo samo koliko mitov o nastanku stvarstva ali pa verovanj o tem, kaj se zgodi po smrti, je bilo podanih širom sveta in v različnih zgodovinskih obdobjih. Prav tako je izvor večine tematik iz modernih grozljivk moč najti v folklori in ljudskih pripovedovanjih, zgodbah in pesmih iz vseh koncev sveta, ter navsezadnje, mar nas danes ne fascinirajo iste stvari kot nekoč? Razlika je le ta, da so motivi starih bajk že tako reciklirani in premetani v nešteto oblikah, da iskanje izvora postane precej zahtevna reč. Preden pa se čisto predamo globalnemu duhu, se še enkrat ozrimo na domači prag in si oglejmo, katere so tiste reči, ki so v zimskih nočeh ob ognju kratkočasile in strašile naše klene prednike.

Na svojevrstno potovanje nas povabi Marjan Tomšič. Slovenski pisatelj, rojen leta 1939 v Račah pri Mariboru, se je proslavil s številnimi deli. Objavil je devet romanov, osem zbirk novel in črtic, osem mladinskih del, poleg tega je avtor številnih dramskih tekstov, po njegovih delih so bile posnete tudi radijske igre ter dvajset kratkih risank. Poznavalci njegova dela umeščajo v številne literarne zvrsti, tako Tomšičeve zgodbe segajo od znanstvene in psiho fantastike, satire, komedije, groteske, erotične in ljubezenske zgodbe, mistike, pravljice, filozofske zgodbe, vse do socialno-politične proze in drugih žanrov.

Njegov ustvarjalni opus pa je nedvomno zaznamovala strast do dežele, ki se razprostira po največjem polotoku v Jadranskem morju. Slednja je stična točka tako v romanih Šavrinke, Zmo od firnntona in Oštrigeca kot v nekaterih Tomšičevih zbirkah krajših novel.

Istra. *Terra Magica*. Ta čarobna in skrivnostna pokrajina v svojih nedrjih skriva starodavna verovanja in stoletja stare neverjetne zgodbe (tudi) s področja nadnaravnega. Istrani pogovorno veljajo za dobre pripovednike in ko začnejo s svojimi štorijami, slej ko prej naletimo na anekdote o štrigah, tedaj pa tem srhljivim pripovedim ni več konca ne kraja. Prekletstva in uroki, nemimi duhovi umrlih in anekdote iz onostranstva, vampirji ali kodlaki in bitja iz nadnaravnih sfer, ki te obiskujejo in tlačijo v spanju, črne čarovnice in hudobni čarovniki, hiše v katerih straši in obsedenosti, preganjavnice in nadvse čudni sopotniki v noči. Vse našteto je namreč moč najti v ljudskem izročilu Istranov in seveda, v zbirki folklornih pripovedi *Noč je moja, dan je tvoj* – objavljeni leta 1989.

Do njenega nastanka je prišlo v času Tomšičevega učiteljevanja v vasi Gračišče, ki leži v osrčju slovenske Istre. Začelo se je z objavo krajših pripovedi, ki so jih njegovi učenci objavljali v šolskem glasilu Varda, kaj kmalu pa se je nabralo toliko materiala, da je padla ideja o izdaji prave knjige. Tako je s pomočjo svojih učencev zbral pripovedi starejših Istranov (tu velja omeniti, da je šolski okoliš zelo obsežen, saj zajema dvanajst večjih vasi in precej zaselkov in s tem predstavlja velik del omenjene pokrajine), jih selekcioniral in sestavil edinstveno zbirko prozne folklore.

V njej boste našli 180 izbranih zgodb, ki so razdeljene na šest poglavij; v prvem so tiste, ki govorijo o tragični ljubezni in ljudski veri, da gre

slednja tudi prek groba. “Rojeni v kvartih” je naslov drugega poglavja, kjer so zbrane tipične istrske štorije o čarovnicah in čarovnikih oziroma štrigah in štrigonih, te zgodbe delno prehajajo v tretje in osrednje poglavje “Zarjulo je tri bote” (Zarjavelo je trikrat), v katerem je poudarek na parapsiholoških izkušnjah in mnogih skrivnostnih doživetjih Istranov. Četrto poglavje “Glavo gor, uha dol!” je pretežno pravljico, naslednje “Juca in šest kozličev” pa vsebuje nanizane bolj ali manj resnične slike iz težkega in krutega življenja v polpretekli dobi. Pripovedi zbrane v zadnjem poglavju “Šulen ti kuham” (Čevelj ti kuham) pa pričajo o tem, da je bil Istranom od zmeraj lasten izreden čut za humor.

Velja omeniti, da so zgodbe zavoljo pristnosti in izvimega vzdušja napisane tako, kot so bile povedane, kar pomeni, da bo bralec soočen z močnim istrskim dialektom. Obenem je odveč strah, da bo knjiga prezahtevna tistim, ki si z omenjenim narečjem niso domači, zanje je dobro poskrbljeno s priručnim slovarčkom vseh narečno obarvanih besed na zadnjih straneh knjige. Slednji bi moral ugajati predvsem zapriseženim ljubiteljem *fantasy* literature, žanra kjer si vsak avtor spotoma izmisli še jezik ali dva, zato brez tovrstnih slovarčkov ne gre.

Knjiga je vsekakor priporočeno čtivo slehememu ljubitelju groznega, saj se bo ob branju srečal z znanimi motivi, ki v obliki ljudskega pripovedništva dobijo čisto nove razsežnosti. Zgodbe s svojo preprostostjo in konstantnim občutkom avtentičnosti naženejo srh v kosti tistemu, ki se zna vanje vživeti, obenem pa je zanimivo čtivo za vse, ki jih zanima folklorna pripoved. Po tej knjigi se vam Jure Grando ne bo zdel nič posebnega, le še eden izmed “kodlakov”, katerih imena so bila pozabljena tekom stoletij.

Franc Puncer

Wemarus

in **Opna**

piše Peter Dobaj

V slovenski znanstveni fantastiki si pisci ne hodi-
jo v zelje. Dobesedno. Miha Remec si je rezervi-
ral 80-ta, Edo Rodošek deluje od konca 90-ih,
vmes pa je pisal Franc Puncer. No, tole je malce
preveč poenostavljeno, ampak daleč od resnice
pa tudi ni. Puncer je tri od štirih objavljenih del
izdal med leti 1993 in 1995, dve izmed teh pa sta
opisani tukaj.

Lahkoten roman Wemarus nam predstavi dogo-
divščine Frenkija iz Trobnega Dola. Pred njego-
vo hišo se ponesreči utelesi nezemljan Wemarus,
ki je radovednemu Zemljanu primoran razložiti
od kod prihaja in kaj je njegov namen. Kmalu se
začne Frenkijevo potovanje na različne svetove,
kamor je napredna civilizacija razselila rodove
praljudi z Zemlje. Ko se ob koncu romana vme v
rodni Dol, se loti pisanja spominov na Wemarusa
in dogodivščine, vendar mu dogodki prehitro
zbledijo iz spomina. Roman odlikuje komično-
satiričen in hudomušen način pripovedovanja, ki
najbolj pride do izraza v dialogih.

V romanu Opna se skupaj z junakom znajdemo
v posmrtnem življenju. Mihaela Acona zasuje
snežni plaz, nakar se znajde v lopi, postavljeni v
oazi sredi puščave. Zbudi se v nekakšnem
naselju, kjer so vsi prisotni na tak ali drugačen
način umrli. Oziroma bi umrli, vendar se nihče ne
spominja trenutka smrti. Izkaže se, da so po smrti
nekako prišli na drug planet, kjer njihova osebna
lastnina med spanjem izginja in se nenehno čuti-
jo opazovane. Čeprav ta roman ni zasnovan

humorno, so tudi tukaj nosilec zgodbe dialogi in
interakcija med liki.

Obema knjigama je skupna privlačna zgodba,
zastavljena po eni strani klasično znanstvenofan-
tastično in je medplanetarno potovanje njen
glavni motiv. Bralca že po nekaj straneh “poteg-
ne” in mu ne da miru, dokler ne odloži knjige.
Tudi liki so zanimivi, njihova interakcija je živa
ter ne deluje prisiljeno. Kakšnega bralca bi pa le
znal zmotiti prvoosebni pripovedni stil, ki odgo-
varja Wemarusu, Opna pa zaradi njega trpi za
Mary Sue sindromom. Mihael, glavni lik, je
namreč vedno v centru dogajanja, čeprav se zad-
nji pridruži skupini na planetu Alaanu in kmalu –
ker nima očitnih napak – postane najpomembne-
jši člen v skupnosti. Ker bralec dojema vse doga-
janje skozi oči protagonista, bo avtorju zameril
vsakič, ko lik ne dojame očitnih stvari.

Tuje rase in civilizacije so prikazane zanimivo, v
obeh delih pa pomembno vlogo igrajo višje
razvite civilizacije. Tako Puncer po vzoru Lema
in drugih svetovnih pisateljev človeku ne nadene
krono stvarstva. Vendarle pa so to pasivne
družbe, ki stagnirajo in se raje zapletajo v debate
in ugibanja kot v aktivno delovanje. Tako
človeštvo tem družbam pomeni predmet prouče-
vanja in katalizator sprememb.

Humanizem in skrb za človeštvo je sporočilo, ki
ga zasledimo tako v Wemarusu, še bolj pa v
Opni. Avtor se tudi posveča tematiki morale in
etike, ter teološkim in eksistencialističnim
temam, vendar se še pravočasno obrzda in ne
zamori nepripravljenega bralca. Malo slabše mu
to uspe pri znanosti in nekajkrat zapade v
znanstveno masturbacijo o noradrenalinu,
endorfinih, zunanjih škrgah in podobnem, v
čem so seveda podkovani vsi udeleženci
pogovora. Pozna se, da je avtor bil biolog.

Tako je tudi Puncer pustil svoj pečat v slovenski (znanstveni) fantastiki in prav je, da ga je. Odlikujejo ga predvsem dobri dialogi in zanimiva okolja, v katere postavlja svoje junake. Poleg Wemarusa (1994) in Opne (1995) je objavil še zbirko Izgubljeni človek (1978) in roman Časovna vrva (1993), v spremni besedi k Opni pa Drago Bajt omenja še neizdan roman Povzročitelj. Kot zanimivost še vedite, da so leta 1970 uprizorili znanstvenofantastično gledališko igro po njegovi noveli Pregnani iz raja. Žal je Franc Puncer leta 1994 umrl – zato si ga ne vzemite za vzor in začnite pisati preden se upokojite!

~ * ~

Miha Remec
**Zapiski odposlanca
 Zemlje**

piše Klemen Pavrič
 "Shang Tsung"

Brez omembe Mihe Remca, najpomembnejšega pisca ZF-ja pri nas, v tej številki Neskončnosti, ki je večinoma posvečena slovenski veji te zvrsti, nikakor ne gre. O pisatelju je na prejšnjih straneh že povedanega veliko, zato bom brez posebnega ovinkarjenja prešel na bistvo. V teh nekaj stvkih bi rad predstavil nekoliko drugačno ptico, ki je ujeta v kletki pisateljevega ZF opusa – in sicer mladinsko povest Zapiski odposlanca Zemlje.

Kakovostnih, lepo berljivih in zanimivih slovenskih ZF del za mlajše bralce ni ravno na pretek, zato je ta knjiga še toliko več vredna, saj predstavlja svetlo točko na tem področju, zvišuje kakovostno raven tovrstne literature, hkrati pa

predstavlja Remca v drugačni luči ter dokazuje, kako raznovrsten pisatelj je.

Zgodba je postavljena v Ljubljano, ki doživlja peklenko vroče poletje. V stanovanjskem naselju, sredi betonske puščave ter nekaj okrasnega zelenja, ki veni zaradi vročine, spoznamo tri glavne nosilce zgodbe – glavnega "junaka", pisca zapiskov in pripovedovalca Žareta, nekoliko ciničnega ter na računalništvo mahnjenega Miho in Gašperja, ki je zaradi popravnega izpita v hišnem priporu. Ta trojica, kateri se kasneje pridruži še Polona, se zaplete v serijo zanimivih dogodkov, ki jim popestrijo dolgočasne in vroče poletne dni. Zapleti so nemalokrat hudomušni ter zabavni, spet drugič napeti in zanimivi, vseskozi pa predstavljajo duh mladostniškega entuziazma ter zanesenjaštva. Remec je odlično zaobjel občutek mladostniških dni, saj se junaki neznatljivo obnašajo njihovim letom primerno ter tako predstavljajo pristno izkušnjo in (za starejše bralce) nudijo prijeten nostalgichen sprehod nazaj v čase otroštva, ko je igra predstavljala bistvo ter hkrati center sveta. Svet odraščajočih protagonistov pa se odlično dopolnjuje in meša s svetovi odraslih, kar naredi celotno pripoved še toliko bolj verjetno in odseva običajno življenje v stanovanjskem naselju – ker v enem takih živim že celo življenje, sem brez težav potegnil vzporednice in ugotovil, kako podrobno je Remec zadel vzdušje, ki vlada v taki skupnosti. Ostareli, a še vedno žilavi vojni veteran Tomaž ter simpatični nesojeni izumitelj Suljo Hodžič sta le dva od množice zanimivih likov, ki jih je pisatelj spretno naselil v ta 147-stranski svet. Osebnosti likov so močne, domače in predstavljene na tak način, da se z njimi mlajši bralci brez težav poistovetijo in v njih prepoznajo svoje bližnje, sosede ter same sebe.

Najbolj zanimivo (vsaj za moj okus), je pisateljevo zvito vpletanje ZF elementov v samo zgodbo,

ne da bi s tem porušil odlično zgrajeno sliko realnosti, a vseeno s pomočjo njih opozori na probleme, ki tarejo človeštvo – ekološke probleme, večne grozote vojn ter samouničenja. Namigovanje in nagibanje na stran nedojemljivega, a hkrati povsem verjetnega, se kaže v opisovanju dogajanja, ko četvorka formira skupino odposlancev Zemlje. Predstavljajo nekakšno predstavništvo človeštva, ki poskuša vzpostaviti zvezo z nezemljani oz. zuzembiji, s katerimi naj bi Gašper prišel v stik in ki naj bi znali pomagati pri marsikaterem problemu, ki grozi obstoju civilizacije. Odgovora, ali gre za potegavščino, pisatelj nikoli popolnoma ne razkrije in ponudi bralcu, da si sam ustvari svoje mnenje in poišče svoj odgovor. Dosti manj zamegljeno pa predstavi svoje mišljenje in videnje o pomenu močnega upanja, nepopustljivosti in odgovornosti. Sam sem mnenja, da je nauk te povesti, da je z veliko vero mogoče narediti marsikaj, kar se v danem trenutku zdi neizvedljivo. Seveda nauk ni izrazito poudarjen, saj je zgodba v prvi meri namenjena mlajšim bralcem. Kakor so bralci starejši, tem bolj bodo poleg nizanja raznolikih zapletov uvideli tudi število odlično zamišljenih idej ter pisateljevo razmišljanje.

Na eni strani se v vsej svoji hudomušnosti in zabavnosti bohota Suljotova ter Tomaževa domisljica z ekološko patroljo ter pečenju čevapčičev na balkonu, na drugem koncu pa opazimo, kako se iz strani v stran izrisuje in utrjuje odraščanje glavnega “junaka”, ki hkrati poudarja in opozarja na pomen odgovornosti – ki pa do svoje veljave in moči ne more priti brez prijateljstva, zaupanja in ljubezni.

Ob vseh teh pripetljajih pa imamo za nameček opravka še z vesoljci, pardon, zuzembiji. Ali pač ne?

~ * ~

Lenart Zajc Hevimental

piše Igor Cetina

Število organov in udov, ki jih v prvem sklopu svojega novega, že tretjega romana Hevimental, razmrcvari Lenart Zajc, najverjetneje predstavlja svojevrsten rekord v slovenski prozi. Res pa bi lahko po drugi strani to plejado prelivanja krvi in mučenj namesto z besedo brutalno opisali kot nabito z akcijo. Avtor nas namreč v dogajanje romana vpelje s stripom. Seveda ne pravim, temveč z opisom dogajanja v (sicer izmišljenemu) stripu, ki je po delih izhajal v zvezkih revije *Heavy Metal*. Dogajanje zgodbe, postavljene v srednji vek, se prične z nazornim prikazom tipično fevdalskega zadržja upora Frizijskih svobodnjakov v prvi polovici 13. stoletja in obupanim poskusom glavne junakinje Asynje, da bi si rešila življenje. Od tu pa nas avtor popelje v dva fantastična svetova Mirijam, glavne junakinje romana, ki prepletajoča tvorita glavnino knjige.

Prvi je svet vsakdana v katerem živi Mirijam. To je hkrati svet zadnjih nekaj let: telefonske ankete, vojaški škomji in usnjene jakne in vojna na Balkanu, pa tudi svet fantastičnega, npr. *Hells Angelsov* z izvenčutnimi zaznavami in fantazem samomorilskih najstnic le nadstropje nižje. Tu je Mirijam ujetnica v kletki vesti in dolžnosti. Njena otroška prevzetost z nekaj let starejšim bratrančem, ki je le njej zaupal da odhaja med hrvaške paravojaške prostovoljce in pustil svoje kosti nekje v Bosni, je kletko zgradila. Licemerje matere, ki je na pleča komajda najstniške hčerke zvalila krivdo za bratrančev odhod in smrt ter za

norost svoje sestre, v katero jo je pognalo izginotje edince in pred katero je utajila vse novice, pa je zapahnilo vrata. Mirijam sicer uspe zbežati materi, najprej v upomištvu, nato stran, vendar ji vest ne dovoli dlje kot do v sobo zaprte tete, za katero prevzame skrb. Pred vsem tem pa Mirijam beži v drug, domišljijjski svet, v katerem je glavno vlogo prevzela junakinja *heavy-metalskega* stripa Asynja. Tudi ta dualen svet militantnega mesta in žgoče puščave zaznamuje brutalnost in Asynjina zgodba se prične z nasiljem, z bitko. Tokrat med po barvah poimenovanimi klani študentov akademije, ki naj bi stanovalce mesta izurila v vojake, potrebne da se odvrne grožnja južnega mesta. Asynjin rdeči klan v boju izgubi, preživeli so na različne načine pohabljeni in izgnani v puščavo. Asynja s pomočjo starejšega izgnanca, ki pa jo mora drago plačati, uspe preživeti in skozi njene spomine v zavetju puščavskega igluja izvemo večino njene zgodbe – šolanje na akademiji, velika ljubezen, ki ji ni po naključju ime prav Mirijam ...

Nekega dne pa Asyna na lovu naleti na poveljnika tanka iz mesta in ga ubije ...

Nekega dne pa Mirjam že pozna po prezabavani noči na tleh dnevne sobe najde še spečega tipa, ki se predstavi kot Baba in mu dovoli ostati ...

Za konec pa se še malce pomudimo pri bolj tehničnih vidikih. Avtorju, čigar drugi roman je bil nominiran za precej prestižnega Kresnika, se le stežka očita pomanjkljiv slog, še posebej če slednji trdi, da piše preprosto, da bi se bolj približal običajnemu bralcu. Kljub temu pa na trenutke že kar osnovnošolski pripovedni prijem naredijo branje knjige prav mučno in nadležno. Podobno nadležno je tudi pomanjkanje karakterizacije pomembnih stranskih likov, npr. matere in Bartolomea in kompleksnejše motivacije pri

večini likov. Če lahko v prvem – stripovskem – sklopu to še nekako pripišemo poskusu prevajanja medijev, pa odlična Mirijamina zgodba zaradi tega močno trpi. Tudi zadnji – Asynjin – blok po stilu prav tako ne izstopa. Še več, kot bralec ZF lahko rečem, da ne izstopa po ničemer. Kaj mogoče je bil to prvi Zajčev sprehod v ZF, vendar pa recept: (anti)utopija, v katero sta obilno vključena nasilje in orgijaški seks z občasnim ljubljenjem (ali pa spomini nanj), ki pomeni pobeg pred kruto realnostjo v objem (nekdanje) ljubezni pomeni na slovenski sceni vse preveč prežvečen recept in kljub nekaterim svetlim trenutkom moramo žal povedati, da ga Lenartu Zajcu ni uspelo preseči.

Močno pa me je zmotil tudi odnos do tujih avtorskih pravic. Medtem ko je slovenski avtor, čigar verzi so uporabljeni v zgodbi, dobil vsaj nekajvrstično zahvalo, pa se lahko Judas Priest, katerih pesem Genocide nas pozdravi po uvodnih zahvalah in opozorilih, zanjo lahko obrišejo pod nosom.

Zajčev Hevimetal bi lahko bil, predvsem zahvaljujoč ODLIČNI zgodbi Mirijam, res vsega spoštovanja vredno čtivo, kot celoto pa ga lahko opišem le kot povprečnega in da, na hipe nadležnega.

Če pa se vseeno odločite za branje, je knjiga ob prijaznem posredovanju izdajatelja, založbe Tuma, na voljo tudi v Prizmimi knjižnici.

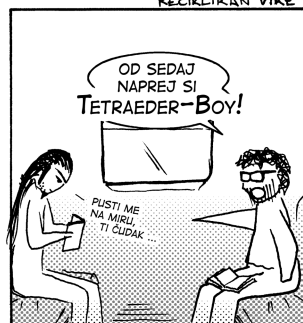
Prizmina knjižnica

V društvu Prizma smo odprli društveno knjižnico, ki razpolaga z že več kot sto naslovi. Knjige so bile zbrane s pomočjo donacij v le nekaj mesecih, zato tukaj še enkrat javna zahvala vsem donatorjem. Knjige so na voljo vsem članom Prizme v striparni Stripoholik, kjer so nam prijazno odstopili prostor. Striparna se nahaja v centru Ljubljane, pod bivšo Metalco v podhodu Ajdovščina in si knjige lahko tam izposodite ali le prelistate. Seznam in podrobne opise knjig si lahko zaenkrat ogledate na Prizminem forumu – <http://forum.prizma.si> v podforumu Knjigarna, v kratkem bo tudi predstavljen na našo domačo stran, ko bo le-ta izdelana. Delovni čas striparne Stripoholik lahko izveste na prvem slovenskem stripovskem forumu – <http://forum.striparna.com>.

To še ni vse: z namenom predstavljanja društvene knjižnice vam ponujamo nagradno igro, kjer lahko pridobite knjigi, ki sta sicer na voljo tudi v knjižnici. Z malo sreče vam namreč lahko podarimo zbirko zgodb priznanega velikana znanstveno-fantastične literature, Frederika Pohla – *The Early Pohl* (angleški jezik, objavljena 1976), ali zbirko zgodb *Fantazija (antologija znanstvene fantastike)*, ki sta jo uredila Žiga Leskovšek in Samo Resnik (slovenski jezik, objavljena 1990). Obe publikaciji sta solidno ohranjeni, predstavljata že zbirateljska primerka, še tolikanj več vredna. Poleg tega pa ju več ne dobite v prodaji.

Nagradno vprašanje se glasi:
**Koliko knjig in ostalih publikacij
 je evidentiranih v Prizmini knjižnici?**

Odgovor na vprašanje pošljite do 15. februarja na e-naslov: neskoncnost@prizma.si ali po pošti: Tanja Cvitko, Arnolda Tovornika 9, 2000 Maribor (s pripisom "Prizma – nagradno vprašanje"). Ne pozabite dopisati svojega poštnega naslova in katero izmed obeh omenjenih knjig si želite. Žrebanje nagradencev bo javno, konec februarja, na rednem mesečnem srečanju članov in pristašev društva Prizma.

Charles Eric Maine

Alph

piše Aleš Cimprič

Šestdeseta in sedemdeseta leta so doživela pravo inflacijo znanstvenofantastičnih del. Številni avtorji so uspešno prihajali na sceno, a mnogi so tam svetili le kratek čas. Tisti, ki so se vpisali v žanrske klasike, so bili deležni ponatisov in so lahko dostopni tudi danes v sleherni knjigarni (ah ... za Slovenijo to sicer ravno ne drži, ampak za Amazon pa zagotovo). In kaj narediti, če se vam zahoče brati manj znane avtorje, ki so vsak po svoje prispevali v zakladnico znanstvenofantastičnih del, njihovih knjig pa že desetletja ni v prodaji? Hja, na eBayu je vse, a imam bolj enostavno rešitev: Prizmino knjižnico namreč.

Društvo Prizma se lahko pohvali, da je z donacijami samo v parih mesecih dobilo spoštovanja vredno količino knjig, mnogo jih je prvih izdaj. Še bolj privlačno pa je to, da mnogo naslovov, ki jih lahko dobite v naši knjižnici, ni imelo ponatisov. Recimo *Alph*, pisatelja Charlesa Erica Maina.

Sinopsis na ovitku pravi, da je zgodba postavljena v daljno prihodnost, kjer so že mnogo stoletij edini prebivalci človeške rase ... ženske. Ja, široka raba neke popularne tabletki proti nosečnosti je imela za stranski učinek, da so se pričele rojevati samo deklice, a s pomočjo partenogeneze (nespolne oploditve) se je človeška vrsta lahko kljub temu ohranila. In v taki družbi najdejo v ledu odlično ohranjeno moško truplo, iz katerega vzamejo DNA, nakar znanstvenikom ... ups ...

znanstvenicam uspe umetno zaploditi moški embrio, zato se bo po dolgem času v svet, poln žensk, rodil moški (he he ... bralci – in ne bralke – kam vam sedaj uhajajo misli ... ?).

No, ampak tale moški se ne bo rodil v raji. Knjiga je namreč antiutopija, kjer svetu vlada totalitarna feministično-lezbična skupnost (*“Well, who wants men, anyway?” “Why, nobody, not even the men themselves will want men. All they will ever want is women.”*), za katero bi pojav moškega pomenil neravnovesje in potencialno nevarnost za sistem. Globalni računalnik, ki vodi družbo in mu prepuščajo vsa težja vprašanja, se odloči, da je treba moškega potomca, z imenom Alph, uničiti. Ena od znanstvenic ga ugrabi ter tako reši usmrtitve. S svojim dejanjem povzroči plaz dogodkov, ki prinesejo padec režima. Večina prebivalk odobrava, da se človeška družba vrne v normalno stanje, raso dveh spolov. Ustanovi se poseben skriti center, kjer Alph odrašča, vendar je deležen pomanjkljive izobrazbe in postane le dajalec sperme, s katero umetno oplodjujejo izbrane, genetsko najbolj čiste ženske. V družbi je namreč prisotna izredno močna diskriminacija na podlagi kvalitete posameznikovega gena. Plan nove vlade je tako še vedno precej totalitaren, saj predvideva, da se bodo moški vmili v družbo šele čez mnogo generacij, ko bodo genetsko bolj čisti.

Vendar sledi še ena revolucija. Tokrat seksualna. Namreč, s pojavom živega moškega nekatere ženske (po avtorjevo *“ta perverzne”*) začno razmišljati, kaj je tisto, kar imajo moški med nogami. In tukaj začne sicer zanimiva zgodba padati po celi črti, kajti avtor je v svojih predstavah spolnosti tako naiven, da je dandanašnji ne samo zastarel, ampak že smešen. To je še hujše ob dejstvu, da je roman nastal po seksualni revoluciji v šestdesetih (je pa res, da je roman razšir-

jena različica njegove kratke zgodbe *World Without Men* iz konca petdesetih), ko bržda niso več zardevali, ako je beseda nanesla na spolnost, ali z drugimi besedami, puritanskega konzervativizma je bilo že konec. Kaj se torej zgodi? Ena od bolj "perverznh" žensk s preučevanjem starogrških kipov (nimajo slik nagih moških) in sesalcev med parjenjem ugotovi, kako naj bi izgledal moški spolni ud ... in izumi dildo. Ja, res je. Prav ste prebrali. Po avtorjevo je več kot poltisočletna družba samih lezbicnih žensk preživela brez znanja, kakšen je bil spolni odnos in posledično ne poznajo nobenih igrčk za igrice v spolnosti. Pravzaprav moram biti natančnejši, saj gospodična ne iznajde dildota, ampak *strap-on*, torej umetni penis, ki si ga ženske pripenjajo nase in po freudovsko seksajo vse naokoli. Iznajdba se hitro razširi po *underground* krogih, tako da povzroči družbeni nemir ... in ženskam se kmalu zahoče pravi, živi moški. Kakšne so posledice in kaj se zgodi z Alphom, boste morali izvedeti sami.

Osnovna nit knjige je zanimiva, a so nekatere ideje vendarle brezupno zastarele. Je pa vseeno priporočljivo branje, če vam je zvrst antiutupij pogodu in tudi za sodobnega bralca, vajenega tisoč in več stranskih knjig, s svojimi dvestotimi stranmi, kolikor je bilo pred desetletji pravilo, hitro prebrani zalogaj.

Skratka, vabljani v našo knjižnico.

**Če želite sodelovati
v Neskončnosti, nas obiščite
na forumu <http://forum.prizma.si>
ali nam pišite na email:
neskoncnost@prizma.si**

Film **Poltergeist**

piše Matevž Jerman
"m00lty"

Poltergeist obišče ameriško družino in pretrese ameriški sen.

Si lahko predstavljate kaj bi nastalo, če bi Steven Spielberg režiral Izganjalca hudiča, film, ki še danes velja za eno izmed najbolj kulturnih grozljivk vseh časov in je s svojimi subtilno inovativnimi prijemi ter srh vzbujajočo tematiko pripravil gledalce do tega, da so v kinih padali v šok? Če si ne morete, si torej še niste ogledali *Poltergeista*.

A začnimo na začetku. Zgodba se začne, ko hišo družine Freeling, v mimi ameriški predmestni soseski, obsedejo čudne sile, ki sprva delujejo precej hudomušno, a se kasneje izkaže, da so vse prej kot to. Stvari se zares zapletejo šele, ko demoni preko televizije nagovorijo malo Carol Anne Freeling in jo skozi portal potegnejo v svoj svet. Sledi seveda raziskava, iskanje in nepozabno izganjanje duhov, vse skupaj zavito v paket (za tiste čase) osupljivih posebnih učinkov in dinamičnega dogajanja, ki drži gledalca vseskozi na robu stola.

Film ne spada zastoj med kulturne klasike sedme umetnosti, odlikuje ga predvsem večplastna zgodba, ki ponuja veliko več, kot se zdi na prvi pogled. Poleg brezčasne pravljice o zablodelih duhovih se v njej skriva briljantna satira ameriške družbe, kjer za vas in vaše otroke poskrbijo televizija in korporacije in kjer se ne morete zanesti na nikogar drugega kot nase.

Poltergeist je bil posnet leta 1982. Kot režiser filma je uradno podpisan Tobe Hooper, avtor izvirnega Teksaskega pokola z motorko. Film pa naj bi produciral Steven Spielberg, ki je istega leta posnel vesoljčka E.T.-ja, a vendar je več kot očitno, da je imel pri snemanju Poltergeista več besede kot bi od producenta pričakovali. Tako je Spielbergov dotik zelo očitno moč zaznati skozi cel film, po njegovi zaslugi je Poltergeist nekakšen *Exorcist na speedu*, veliko bolj spektakularen, bolj *popcorn* in, konec koncev, grozljiva za celo družino. Zanimivo je tudi dejstvo da, čeprav je film umeščen med klasike *horror* žanra, v njem ne najdemo niti ene smrtne žrtve, še bolj presunljivo pa je to, da so bili v nekaterih kadrih uporabljeni pravi okostnjaki. Poleg tega je v Poltergeista Spielberg natrosil zvrhan koš referenc, kot je na primer scena, v kateri je otroška soba, posuta s *Star Wars* igračkami in predmeti, ki je sama po sebi poklon Georgu Lucasu, s katerim sta še danes dobra prijatelja. Pomenljivo je tudi dejstvo, da so za posebne učinke v filmu poskrbeli pri *Industrial Light & Magic*, za kar so si prislužili nominacijo za oskarja.

Ko je govora o Poltergeistu, pa nikakor ne moremo mimo številnih polemik, s katerimi je film obdan že dolga leta. Kot krožijo govorice okoli prekletstva *Exorcista*, kjer naj bi med snemanjem enkrat iz neznanega razloga do tal pogorel set in kjer je pred zaključno fazo snemanja filma umrlo devet ljudi (med njimi tudi dva igralca) tako ali drugače povezanih s produkcijo, tako krožijo zgodbe o prekletstvu Poltergeista. Tragično, a resnično je dejstvo, da obe igralki, ki sta upodobili hčerki Freeling v filmu, danes počivata na pokopališču *Westwood Memorial Park* v Los Angelesu. Dominique Dunne (starejša hči) je leta 1982 umoril njen takratni fant, Heather O'Rourke (upodobila je malo Carol Ann) pa je pri svojih trinajstih za posledicami bolezni umrla istega leta, v katerem je posnela tretje nadaljevanje Poltergeista.

Film ste si imeli pred kratkim spet priložnost ogledati na velikem platnu v Kinoteki, kjer je bil na sporedu v okviru novembrskih grozljivih klasik, če ste ga zamudili, si ga ob prvi priložnosti oglejte – ne bo vam žal, pa še televizijo si boste po koncu filma premaknili iz spalnice.

Igra, kot se jih ljudje gredo

Avtor: Samo Resnik

Nekaj zvezd je utrujeno mežikalo skozi oblake. V zavetju za skalami je blago plapolal majhen ogenj in ob strani je kupček drv čakal jutro, poleg njega se je hladila sajasta menažka s čajem. Velik nahrbtnik z ogrođjem in razvita spalna vreča na tleh, posutih z iglicami. Zvita PVC folija, če bi deževalo. Dom, za nekaj časa. Vsak dom je za nekaj časa, tudi zidani; nekateri trajajo dlje; nekateri vzamejo več. Iz nekaterih poskušaš uiti. k nekaterim se vračaš; v enem od njih morda umreš, če se ne stegneš kje za plotom. Nekoč bi rad živel v tipiju. Vselej priznam, da imam rad Indijance; dober svet so imeli, za nekaj časa. Morda. Reke so jim bile sestre in nebo njihov brat in vse stvari so delile isti dih, pomladi si lahko prisluhnil razvijanju listov, polnost človeka je bila pomembnejša od števila. Morda.

V resnici, kako je bilo v resnici? Vse te slike, ki si jih naredimo v občudovanje. Slike, svetovi. Gredo ljudje zaradi njih bežat mimo straž, čez žice in reke? Filozofiraš. In zakaj ne. Sto let prepozno je in pol sveta vstran. Šola, dom; življenje, vprašanje, ki ga včasih postaviš ljudem – *kaj misliš storiti z naslednjimi osemdesetimi leti, kolega?* Po snegu diši. Věje zašumijo, senca strahu zdrse čez ogenj. Pomiri se. Pot je dovolj daleč, da se ognja ne vidi. Nikogar ne bo. Nikogar, ničesar. Danes so hribi vami, če le znaš hoditi.

“Pozdravljen,” Tujec je stal v temi, mračen kot smreke okoli njega.

Fant je požrl slino. “Dober večer.”

Tujec je stopil naprej in molče sedel poleg ognja. Star, zgrbljen, v črno ogrinjalo zavil. Izvlekel je pipo. Sivi lasje pod oglavnico. Kot čarodej iz davnih časov, ki jih nikoli ni bilo. Posegel je po čaju – lahko bi se bil spomnil in mu ga sam ponudil.

“Igro sem ti prišel ponuditi, če boš zanjo. Preprosto igro. Meni v zabavo.”

Vrgel je nekaj drv na ogenj. “Kdo ste, in kakšno igro?”

“Ne vprašuj tega, Boris. Od drugod sem. Ne, nisem iz tega sveta. Pozabil sem že, ali sam iz tega vesolja.”

“Čemu?”

“Igro bi se šel s tabo.”

“Igro?”

“Da. Kocko bi vrgla. Če dobim jaz, bom leto dni hodil okrog v tvojem telesu. Če dobiš ti, ti bom dal drobno napravo, s katero boš lahko šel nazaj v kraje in čase, kamor bi rad. Lahko boš sedel med Suji ali reševal slovenski kmečki upor ali jadrал po Pacifiku sto let pred Evropejci.”

“Ne razumem. Zakaj?”

“Igra.”

— “Ta prstan potegne v zgodovino, v kraj in čas, ki ga imaš v mislih, vse, kar je manj kot meter oddaljeno od njega. Deloval bo vsaj petkrat, a ne več kot dvajsetkrat.

Vselej, ko ga uporabiš, ustvariš vesolje z malce krajšo zgodovino. Vrniti se ne moreš, vsaj s tem strojčkom ne.”

“Vi imate boljšega?”

“Seveda.”

“In kdo pravi, da bo to poštena igra? Čemu neki bi vi igrali pošteno?”

“Zakaj pa ne bi? Zakaj bi zamenjal veselje ob igri za gotovost uspeha?”

“Pogoji?”

“Tu imava dve kocki, rdečo in modro. Izbereš si eno, potem ju vržem, pa enkrat ti, pa spet jaz. Trikrat bova vrgla. Če boš vsakokrat dobil več pik od mene, si zmagal in je prstan tvoj. Če moja kocka le enkrat pokaže več pik od tvoje, pripada leto dni tvojega življenja meni. Morda bom odšel že prej, morda že po nekaj tednih, a v tem času boš moj. Lahko te pustim bolnega, v zaporu ali na cesti brez denarja in prijateljev. Lahko te osramotim. Lahko postaneš slaven, morda celo bogat. Lahko ti uničim življenje, če si krhek. Lahko, da ne storim ničesar. Radoveden sem in rad se igram. Bova vrgla?”

“Strah me je.”

“Premisli.”

“Ne vem.”

... “Bova vrgla?”

... “Daj.” ... “Modro.”

Tujec je zakotalil kocki.

“Včasih me strašno ima, veš. Obenem me je pa strah.”

“Si kdaj poskusil?”

“Ja. Dobro leto.”

“Zadovoljen?”

“Delno. Materialno da, bil je dober posel. Poskušal sem še nekaj stvari, pa niso vse uspеле.”

“Boš še?”

“Na dolgega mislim ... saj veš. Ne bi rad izrabil strojčka v poskusnih skokih. Ne vem pa ne. Divje možnosti za eksperimentiranje so. Z družbo, s samim sabo ... Koliko vplivajo tvoja dejanja na nek svet. Občutek, ko še enkrat živiš nekatere stvari, ko občutiš, kaj je naključje in kaj ni. Ko storiš ali rečeš kakšno neumnost in greš potem še enkrat skozi dogodek z veliko dobrimi idejami in vidiš na koncu, da si ga spet zasral. Težko je sprejeti svoje napake, res sprejeti, z želodcem.

Veliko več razmišljam o malenkostih. Ko je tujec izginil v temi, me je vse razganjalo. Mislil sem, da bom kar šel v dolino, zbral stvari, se odločil za pustolovščino, padel nekam z mečem in lokom in knjigami. Potem sem šel v dolino in nabralo se je raznih malenkosti in ni mi bilo, da bi odšel takoj. Začel sem se potepati po zgodovini, po knjigah, pa nehal, pa spet začel - saj vidiš, kakšen miselni izziv je takšna stvar.

Glej – ali znaš dovolj, da boš, če padeš v sceno, denimo, dva meseca pred velikim slovenskim kmečkim uporom

1515, ali pa celo leto, naj ti bo – če padeš noter leto pred uporom, boš znal doseči zmago zanje? In po zmagi, boš znal narediti dober mir? Si se dovolj naučil, da boš to znal?

“Boris, saj veš, da tega v šoli ne učijo.”

“Kaj res ne? Si prepričan, da ne?”

“In če res ne, česa je sploh vredna takšna šola? Če v razredu ni niti enega učenca, ki bi znal rešiti slovenski kmečki upor, kaj sploh vedo ti otroci o zgodovini? o politiki in državi? o sociologiji? o psihologiji? o tehniki? o čemerkoli?”

Če te vrže med Inke, pol leta pred konkvistadorji, bi znal najti pot, da bi dežela zadržala Špance? Ne le prve skupine. Bi znal doseči svobodno Ameriko? Bog vedi, kako bi jo potem klicali. Pomagati možnostim te kulture s triki in vpogledi svojega časa in njegove preteklosti?

Koliko veš?

Industrija, pami stroj?

Baloni za opazovanje? Vodik? Tkanina?

Preprosti zmaji?

Kako bodo zaustavili konjenico? Težko oborožene može v oklepih. Kako vzdržati proti topovom? Kako, kako, kako.”

“Vseh problemov tudi ne moreš rešiti s tehničnimi triki!”

“Nekatere lahko. Drugje si lahko pomagaš z njimi.”

“Dobro, ti si to lahko privoščiš, a kakšno korist bi imel kdo drug od takšnega sanjarjenja?”

“Zabavalo bi ga.”

“In kaj bi imela družba, ki ga je izšolala?”

“No ja, z *delta t* lahko greš proti ničli. Ali ne bi bila sijajna maturitetna ali vsaj diplomatska naloga: kako rešiti ta ali oni problem, to ali ono krizo, stisko?”

“Namiguješ na –?”

“Seveda.”

“To je precej nesramno, veš.”

“Morda je res. Zna pa biti tudi precej praktično.”

“Daj no.”

“Glej – zanemarimo zaenkrat, da bi utegnili najti par dobrih rešitev –”

Alen Lovrič
“tabiris”

DEKLE MLADO

V noči črni, ko luna polna sije,
ko ura stara ravno polnoč bije,
spanec mi krade njena smrt ...
Nje, ki odšla v Edenski je vrt.

Slike v oko siliti hočejo:
Krsta, Duhovnik.

Ljudje, ki jočejo.
In v krsti leži dekle mlado.
Dekle, ki me je edino
imelo rado.

Še solz nimam, da bi jokal,
ne vzdihov, da bi stokal ...
Moje srce je led postalo ...
Žalost mi dušo je ukralo ...

Ko zlomljen na postelji sedim,
ko spanec zmuzljivi še lovim,
žalost mojo senca prekine –
– utrujenost hipoma izgine.

Priletel je črnih časov
gospodar,
za mojo žalost ni mu mar.
“Poberi se!” zakličem,
“Bodi angel ali vrag!
Izgini, ne vračaj čez moj se
prag!”

Za vpitje stvor se ne zmeni,
nazaj v črno noč ne kreni ...
Stvor čudni se ne gane.
Motri me, a tam obstane.

In v nastali tišini se mi zazdi,
da netopir črni spregovori ...
Da v glasu, ki nji pripada,
pravi: “Imam te rada.”

Sedaj padem vznak,
na oči mi skoraj pade mrak,
ko tvor Ona postane ...
Ona, ki mi je celila rane ...

V temo ovita,
ki je kakor zlo
zopet stoji pred mano.
Kar bilo mi je vzeto,
nazaj je dano!

Lasje, črni kot vranje pero,
ki čez rame zapeljivo dero ...
Nje ustnice rdeče ...
Že me kličejo, vabeče ...

A njene oči ...
Te so drugačne ...
Postale so bolj ... Mračne.
Počasi pride k meni,
prav počasi,
Kot bi pripadala
peklenski rasi ...

Roke stegne in me v objem
vzame,
znova potopi me v svet
omame.
Za nič drugega mi več ni mar,
zdaj ko spet pokaže mi
svoj čar ...

A ko v objem sva že planila,
zobe mi dolge v vrat je
zasadila,
in se mračno zasmejala,
kot to zanjo bila bi šala ...

Tako to dekle me je ubilo.
Tako dekle kri mi spilo ...
To nežno dekle mlado,
ki me edino je imelo rado ...

“Veš, da jih ne bi.”

“Nič ne vem. Pa tudi, če jih ne bi - s tem učiš otroke uporabljati svoje znanje in svoje glave. Vidiš, kdo res kaj zna in kateri so samo nadudlani.”

“Spusti se na tla, Boris. Večina nič ne zna, ostali so se pa naštrebali na pamet.”

“Mogoče; ampak s to igrico vzbudiš nekaj več zanimanja. In otroci začno razmišljati, kaj vse je narobe, kaj se da spremeniti in kako, kaj bi lahko bilo bolje, kje prijeti -”

“Daj no! Menda ja ne misliš, da se da kaj spremeniti?”

Jasno je, da o prstanu ne govorim kaj dosti. Včasih je zanimiv hiter test za ljudi, čeprav se mi zdi, da z nekaj vprašanji okoli znanstvene fantastike diskretnije doseže isto. Nekajkrat sem vseeno govoril o njem, ob pivu se da nakladati še o čem slabšem. Groza me je tega norega pesimizma, ki trobenta, da je realizem, in toliko ga je. Do neke mere vsi vemo zakaj, čeprav ne govorimo o tem, ali pa se mi le zdi in ne vem ničesar. In to je moj svet. Kaj hudiča naj počnem v šestnajstem stoletju? Ali v šestem? Nekdo mi je rekel, da je težava tega sveta, da nikjer ne moreš najti sherwoodskega gozda. Sam Bog ve, kako težko je bilo Robinovim fantom pustiti kmetije. Koliko teh gozdov bi videl pri nas tujec iz 28. stoletja, kolikokrat bi se mogel strinjati z njim? Potreboval bi delen odgovor na to, da me ne bi bilo strah oditi.

Po igri mi je tujec ponudil, da bi metala še enkrat. Krogla s šestimi metri premera. Kakor je že noro, včasih mi je skoraj žal, da nisem poskušal. Jadmica. Južno morje pred propadom. Ionsko morje v helenski dobi. Spotoma lahko seveda delaš čudeže in spreminjaš zgodovino, sicer pa si največji frik na celem planetu. Lahko se igraš z norimi podvigi in z malo sreče se boš sprehodil skozi. Z akvalungo, oklepom iz kevlarja, alpinistično opremo, zmajem, japonskim mečem, borilnimi spretnostmi. Infantilno, boš rekel. Kislo grozde, kolega. Saj ne prerasemo svojih igrice, do smrti se jih gremo, če le gre. Eni vojno in drugi oblast in vsi se radi gremo Boga, če je kaj možnosti. In gremo se princeske in kraljeviče in preroke in sami sebe, kakršni bi naj bili. (*In kaj naj bi drugega počeli?*) Ta prstan ti daje priložnost, da pobegneš iz ene igre v drugo, in da celo vzameš s sabo nekaj dobrih kart. Veš, prekleto fino je vedeti, da lahko, če ti bo vsega zadosti, vselej pobereš stvari in izgineš. Lažje je živeti z možnostjo izbire.

Pripis avtorja: Zgodbica je nastala sredi 80. let; pozneje je bilo nekaj časa očitno, da se res da marsikaj spremeniti; kmalu to spet ne bo več tako samoumevna misel, če sploh še je.

Kronike iz Citadele II

Avtor: Gregor Vuga

Na vogalu rdeče promenade in samostanske ulice sem bil že popred večkrat zapazil možiclja drobne postave in plahih, mišjih oči, kako spretno suka takšne in drugačne lutke po majhnem gledališkem odru, narejenem iz starih zabojev in razpadajočih zaves. Imel je pravcato zbirko različnih lutk in likov, marionet, prstnih lutk, našemljenih rokavic ... mnoge med njimi je bil sam izrezbaril s potprežljivostjo in natančnostjo pravega mojstra. V svojem rjavem kovčku je tovoril celo majhno leseno princeso z vzhoda, ki ji je bojda nek copmik vdahnil del svojega življenja, in kadar si lutko zbudil z majhnim zlatim ključem, je znala sama hoditi in se priklanjati.

Toda bolj od njegove spretnosti z lutkami, je bilo na malem možu privlačnega nekaj drugega, vse svoje predstave je namreč spremljal z recitacijami in petjem in vsaki lutki, ki jo je prijel, je tudi posodil svoj glas. Ko so se njegovi prsti dotaknili vrvic kakšne marionete, je ta po odru odplesala z nepredstavljivo gladkostjo in eleganco, toda ko je lutkar odprl usta, je bilo kot da se je zgodilo nekaj magičnega, bilo je kot da sta postala eno.

Naneslo je, da sem ga ponovno srečal nekako šest ali sedem obratov pred rojstnim dnevom princa de Sanligeria in zazdelo se mi je strašno bistroumno, da bi lutkarja povabil na dvor, ga očedil ter ga na dan praznovanja predstavil princu kot posebno darilo. Tako sem brž stopil do lutkarja ter ga prijazno pozdravil.

“Ljubi mož,” sem dejal. “Poslušajte, imam ponudbo za vas, vzamem vas k sebi na dvor za čas, ko luč očrta eno oko. Nastanim vas v sobi za goste, dam vam hrane in pijače, za povrh pa še plačam dvakrat toliko, kolikor na dan dobite na ulici. Vse, kar morate storiti, je, da nato nastopite na zabavi v čast princu lovčeve hiše.”

Videl sem, da možič tehta mojo ponudbo, kar me je takrat presenetilo, saj je bila moja darežljivost več, kot bi si utegnila večina uličnih nastopačev kdaj želeli. Nazadnje je pokimal in na moje nadaljnje presenečenje je odgovoril z glasom, kakršnega je še trenutek nazaj posojal lutki na odru. “Sprejememo, o milostoljivi gospod.”

Vsul sem mu za pest drobiža v dlan in ga pozval, naj se pod večer zglesi pri moji hiši.

V naslednjih dneh sem bil sila zaposlen z raznimi opravki glede svojih trgovskih poslov. Posebej v pristanišču so se napelele težave, saj so momarji želeli nazaj svoje službe. Bogovi so mi priča, da bi jim bil z veseljem ustregel, toda morje je bilo odtekle in ladje so brez pomoči ležale po plitvinah in sipinah kakor kup igrač, in nihče ni mogel ukreniti ničesar. Svojim služabnikom sem naročil, naj skrbijo za gosta, sam pa sem večino časa preživel v mestu.

Naposled je napočil velik dan praznovanja, prišli so ljudje, oblečeni v ptice, zagoreli plesalci z zahodnih obronkov, bardi iz suhih step Aškenta, krigzi s košarami polnimi kobilic, glasbeniki vseh sort, severnjaki z darili, izrezljanimi iz kosti, plemenitaši z vseh koncev Citadele. Videl sem nekoga, ki je prinesel velik vrč motne vode, ki jo poberejo, kapljo po kapljo, z visečih menihov v Damumi. Tisti čas je bil moj princ res mogočem mož, morda med petimi najbogatejšimi v mestu. V tem koncu je bil edini, ki si je začel graditi lastni mavzolej, po načrtih starih dinastij, kakor storijo le zares najpremožnejši. Tako je bilo pričakovati le najizbornejše goste, darila in zabavo, da hrane niti ne omerjam.

Ko se je začetni vrvež umiril, sem dal poslati po svojega lutkarja. Nenavadno dolgo je trajalo, da so ga privedli in kojci sem ga zagledal, sem ga odpeljal naravnost pred princa. Ko sem ga prijel pod roko, sem začutil v njegovem telesu nenavadno mlahavost in opazil sem, da drgeta kot da bi mu bilo mraz, toda te znake sem odpisal kot tremo pred vsem bliščem, ki mu je bil priča. Postavil sem ga pred glavno omizje in naznanil: "Gospoda, vaša milostljivost. Predstavljam vam človeka, ki sem ga odkril po naključju, človeka nenavadnega talenta, ki vas bo gotovo očaral. Upal sem, da nam bo kasneje pripravil kakšno predstavo s svojimi lutkami."

Stopil sem nazaj in zaploskal ter ga pustil pred omizjem, medtem ko sem se sklonil k svojemu stražarju in ga pobaral, kaj jima je tako dolgo vzelo.

"Ne vem gospod, ničesar ni rekel. Strašno se je oklepal svojega kovčka, vendar mu ga niso pustili vzeti v dvorano, nastopi pridejo na vrsto v drugem prostoru. Pustiti ga je moral na hodniku, kar ga je očitno razburilo."

Pokimal sem in se obrnil nazaj proti lutkarju, ki je nemo in zgrbljeno stal pred princem. Opazil sem, da je nekaj očitno narobe, in princ se je obrnil k meni:

"Je ta tvoj lutkar mar nem?"

"Ne gospod," sem dejal presenečeno: "Morda mu je samo nerodno."

Princ se je zasrepel nazaj v možica pred sabo.

"Samo preprosto vprašanje sem postavil in hočem odgovor," je dejal, toda v njegovem glasu je bilo čutiti nelagodje. To ni bil dan, ko bi mu kdorkoli oporekal.

"Me slišiš!?"

Lutkar je samo stal tam, s povešeno glavo in zgrbljen, kot čez stol odvržen plašč.

"Še pozdravi ne, kakor se spodobi," princ je izpraznil svojo kupo vina in vstal: "Prikloni se!"

Spreletel me je srh. Pijan je bil moj gospod zelo hitre jeze in ob vsej njegovi nečimposti je bilo zares nespametno mu nasprotovati, kaj šele spravljati ga v položaj, ko pred vsemi gosti ni zmozel izkazovati svoje oblasti nad slehernikom. Lutkar pa je samo stal tam.

Princ je stopil naprej in mu prisolil zaušnico, da se je njegova drobna postava opotekla na stran. Za trenutek se je zdelo, da bo ujel ravnotežje, toda potem se je kot prelomil na pol, prevmil na pod in negibno obležal. Dva izmed najbližjih služabnikov sta planila naprej, da bi ga pobrala, toda njegovo telo je telebnilo nazaj iz njunih rok. Eden izmed njiju se je izravala in z velikimi očmi strmela v truplo.

"Mrtev je."

"Mrtev je."

Glas je šel od ust do ust, najprej je zavelo nekaj trenutkov tišine, nato pa je po dvorani zašušljalo. Slišalo se je vzdih presenečenja in strahu, mrmranje neodobravanja in celo posmehljivo pihanje.

Toda nekje od zadaj, daleč zadaj, izza vrat v dvorano sem zaslišal še nekaj drugega, grozljiv zvok, kot čebljanje in stok brezštevilnih glasov, ki je spominjal na roj žuželk, kriki iz drobnih ust in jok.

Tedaj sem spoznal, da ni bil ta mali mož, ki je sedaj pred mano ležal mrtev, tisti, ki je svojim lutkam posojal glasu, pač pa so ga lutke posojale njemu.

George R. R. Martin

Igra prestolov

piše Aleš Cimprič

Ameriški pisatelj znanstvenofantastične in fantazijske literature George R. R. Martin je ime, ki ga slehemi bralec izgovarja s spoštovanjem. Pisec, ki se je kalil s kratkimi zgodbami in predvsem v žanru znanstvene fantastike, je v drugi polovici devetdesetih zmagovito stopil tudi v žanr fantazije (angl. *fantasy*) z nagradami ovenčano in tako pri bralcih kot kritikih hvaljeno serijo *A Song of Ice and Fire*. Leta 1996 je namreč izšla prva knjiga te serije, *A Game of Thrones*, ki je dodobra pretresla žanr fantazije. In kaj je bilo pri tej knjigi tako posebnega? Žanr fantazije je dolgo živel v senci priznane in v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja tudi precej bolj populame znanstvene fantastike. Razkorak je bil tako močan, da je šele v osemdesetih, sploh pa v devetdesetih letih, fantazijska literatura s pojavom novodobnih piscev ustvarila lasten žanr – prej je bila le podzvrst ZF-ja – in močno pridobila na priljubljenosti. Knjige s fantazijsko tematiko so se nenehno pojavljale na lestvici najbolj popularnih in najbolj prodanih knjig. Vendar je bolj resne bralce motilo, da se takratna tovrstna literatura ni otesla Tolkienovega vpliva in ponudila kaj svežega. Devetdeseta leta so tako sprva prinesla le pojav gigantskih, skorajda brezkončnih serij, a v žanr so počasi prihajali novi pristopi. Recikliranje Srednjega sveta, mogočni čarovniki, klasična fantazijska bitja (vilinci, škrafje . . .) in junaki, ki so kot

po tekočem traku bili narejeni po istem kopitu: kmečki pobalin v sebi najde nadnaravno moč / najde čarobni predmet / je izgubljeni sin kralja in podobno ter lahko edini z družino enako mislečih in pomagačev premaga zle sile v pravljlično izoblikovanem svetu, temelječ na polarizirani osi dobrega proti zlu, torej na Tolkienovi dediščini – vse to je bralce že začelo dolgočasiti. Žanru je kljub veliki popularizaciji grozilo, da bo obstal na mestu.

A GAME OF THRONES

A sredi devetdesetih je prispel nov val piscev, ki je te tradicionalne pristope spravil v omaro in iz žanra tolkienovske fantazije naredil nekaj novega in svežega. Največji vpliv in nov mejnik za ocenjevanje vseh bodočih del je postavil Martin z izidom knjige *A Game of Thrones*.

Martin je v svojem videnju ponudil izjemno realističen in izdelan svet, ki pa ne temelji na magiji in ostalih običajno pričakovanih lastnostih, kot so mnoge nečloveške rase. Seveda, elementi vsega so, a so zmanjšani na minimum. Namesto tega nam je ponudil nenavadno podroben in živ vpogled v zakulisje bitke za prestol, v svet politike in umazanih iger, srednjeveške boje in turmirje, pretresljive in napete zgodbe posameznikov, ki jih življenje pahne v nepričakovane in težke situacije, odlično izdelane like in nepredvidljive dogodke, ki

Nekaj odmevnejših nagrad, ki jih je dobil George R. R. Martin za svoja dela (nekatero tudi večkrat): Hugo, Bram Stoker, Nebula, Daikon, Balrog, Gilgamesh, Daedalus, World Fantasy Award, Jupiter, Locus in številne nominacije

ti dajo vedeti, da življenje ni nekaj stanovitnega in vsak nov dan prinese svoje zaplete. Prav tako nimamo klasičnega boja med dobrim in slabim, ampak le različne skupine in posameznike, ki vsak po svoje lovijo svoje interese, najsi bo to s plemenitimi ali bolj umazanimi sredstvi. In kar je najbolje, vsi imajo odlično izdelane motive. Skozi knjigo smo pričla tudi izjemnemu razvoju likov, saj

nekateri dogodki krepko pretresejo in spremenijo njihov pogled na svet.

Zgodba je postavljena na Westeros, kateremu vlada sedem hiš. Med njimi so prisotne velike (in skrite) ambicije, katera hiša bo tista, ki bo sedela na prestolu. A v tem svetu, v katerem vladajo nenavadni letni časi, saj lahko trajajo tudi po več let, se končuje večletno obdobje poletja. Za mejami kraljevine se pojavljajo nove nevarnosti, začne se prebujati ... magija, v katero pa nihče več ne verjame in je le stvar legend. Zaradi napete notranje politične situacije nihče ne opazi, da se nad Westeros začnjenjajo zgrinjati črni oblaki ...

Serija je bila najprej mišljena kot trilogija, a je tekom pisanja zgodba rasla, tako da je sedaj planiranih sedem knjig. Nadaljevanja sledijo odličnem prvencu in ga tudi presežejo. Do sedaj so izšle štiri knjige (*A Game of Thrones*, *A Clash of Kings*, *A Storm of Swords*, *A Feast for Crows* – o slednji smo pisali tudi v Neskončnosti), peta (*A Dance of Dragons*) je napovedana za prihodnje leto. Naslednje leto se bo vsaj za nas Slovence zgodilo nekaj še bolj pomembnega. *A Game of Thrones* prihaja v slovenščini.

IGRA PRESTOLOV

Marca 2007 bo v slovenščini izšel dolgo pričakovani prevod, ki bo na slovensko tržišče končno prinesel temeljno delo iz zvrsti sodobne fantazije za odrasle. V slovenščini smo bili sicer deležni številnih fantastičnih del, a ta prihajajo le iz klasičnega obdobja (Tolkien: Gospodar prstanov, LeGuin: Čarovnik iz Zemljemorja) ali iz mladinske fantazije (Harry Potter in nešteto klonov), zato je bralec, ki ni posegel po angleških izvirnikih, še ni imel

možnosti poskusiti literature iz te zvrsti. Boštjan Gorenc je v prevod vložil veliko dela in truda, knjiga pa bo izšla pri Mladinski knjigi. Ob tem dogodku vam v naslednjih straneh ponujamo predogled v Igro prestolov.

Igra prestolov je bila prevedena v: bolgarščino, češčino, finščino, francoščino, hebrejščino, hrvaščino, italijanshino, japonshino, kitajshino, korejščino, nemshino, nizozemshino, poljšhino, portugalshino, rušhino, srbsshino, španshino, švedshino. Kmalu tudi v slovenshino!

Preberete lahko celotno prvo poglavje, ki sledi sedemletnemu Branu, ki ga oče Eddard, vladar najbolj severne province, pelje, da bo pričal obglavljenju dezertarja (več o dezertarju boste izvedeli v prologu). Eddard ga z razlago, zakaj je to nujno, uči vrednot in

umetnosti vladanja, ki jih bo potreboval, ko bo odrasel. A po tem dogodku se zgodi še nekaj, kar bo imelo zelo simboličen in tudi stvaren vpliv na dogodke v bodočnosti ...

Bran je tako eden od likov, s katerimi bo Martin opisoval dogodke in se bodo med poglavji menjavali. Naj vas to, da je še deček, ne zavede, da gre za mladinsko literaturo. Martin je hotel svet prikazati iz različnih perspektiv in je tudi sam dejal, da so bila poglavja o Branu najtežja, saj je moral skozi oči sedemletnega otroka prikazati svet odraslih in njegovo razumevanje. V poglavju že lahko opazite Martinov slog opisovanja in tako bo tudi v bodoče: vsako poglavje bo svoja kratka zgodba, vendar neločljivo vpeta v celoto. Celota pa je velika knjiga, v originalu preko osemsto strani, a prepričan sem, da vam bo žal, ker vam bo zelo hitro minila.

V Prizmi z objavo odlomka z Martinom in Igro prestolov še nismo končali. Več boste zvedeli ob svojem času, najbolj pa boste obveščeni, če nas boste obiskali na internetu, kjer lahko poklepetate tudi s prevajalcem. Tako, sedaj vas povabim, da preberete odlomek, ako tega še niste storili.

Igra prestolov

1. poglavje - Bran

Avtor: George R. R. Martin

Prevod: Boštjan Gorenc

Jutro se je porajalo jasno in mrzlo, s svežino, ki je opominjala na konec poletja. Ob zori so se odpravili na pot, da bi prisostvovali obglavljanju, bilo jih je dvajset, in med njimi je jezdil Bran, ves iz sebe od vznemirjenja. To je bilo prvič, da so ga imeli za dovolj starega in je lahko šel z gospodom očetom in bratoma na izvrševanje kraljeve pravice. Teklo je deveto leto poletja in sedmo Branovega življenja.

Moža so prijeli poleg utrdbe v hribih. Robb je menil, da gre za divježa, ki je svoj meč prisegel Mancu Rayderju, Kralju-onkraj-Zidu. Bran je dobil mravljinca, ko je pomislil na to. Spomnil se je zgodb, ki jih je ob ognjišču pripovedovala Stara pestunja. Divježi so bili okrutni ljudje, je rekla, zaslužnjevanci in klalci in tatovi. Pajdašili so se z velikani in besi, v okrilju teme so kradli punčke ter pili kri iz zloščenih rogov. In njihove ženske so v Dolgi noči legale k Onim, da bi zaplodile strašne polčloveške otroke.

Toda mož, ki je z rokami in nogami priklenjenimi na zid utrdbe čakal na kraljevo pravico, je bil star in koščten, ne dosti večji od Robba. Zaradi ozeblin je izgubil obe ušesi in prst, oblečen pa je bil ves v črno, kakor brat Nočne straže, le da je bili njegov kožuh razcapan in zamaščen.

Dihanje ljudi in konj se je mešalo in se parilo v mrzlem jutranjem zraku, ko je njegov gospod oče ukazal, da moža snamejo z zidu in ga privlečejo predenj. Robb in Jon sta mirno in vzravnano sedela na konjih, med njima pa je na poniju sedel Bran in se pretvarjal, da ima več kot sedem let in je vse to že videl. Skozi vrata utrdbe je potegnil šibak veter. Nad njihovimi glavami je zaplapolal prapor Starkov iz Zimišča: siv krvovolk, v teku čez ledenobelo polje.

Branov oče je vzvišeno sedel na konju, medtem ko so mu dolgi rjavi lasje valovili v vetru. Kratko prstriženo brado je imel prepredeno z belimi kocinami, da je bil videti starejši od svojih petin-tridesetih let. Tega dne mu je iz sivih oči sijala neizprosna in niti malo ni spominjal na človeka, ki bi zvečer sedel k ognju ter mehko pripovedoval o veku junakov in otrocih gozda. Snel si je obraz očeta, je pomislil Bran, in si nadel obraz gospoda Starka iz Zimišča.

V jutranjem hladu so se zastavljala vprašanja in dajali odgovori, toda zatem se Bran ni mogel spomniti, kaj je bilo izrečeno. Končno je njegov oče dal ukaz in dva njegova gardista sta odvlekla razcapanca k štoru železna sredi trga. Glavo sta mu potisnila na trd črn les. Gospod Eddard Stark je razjahal in njegov rejeneč Theon Greyjoy mu je prinesel meč. "Led" se je imenoval ta meč. Širok je bil kot moška dlan in večji celo od Robba. Rezilo je bilo iz valyrijskega jekla, kovano z uroki in temno kot dim. Nič ni ohranilo ostrine kot valyrijsko jeklo.

Branov oče si je snel rokavice in jih podal Joryju Casselu, kapetanu hišne straže. Prijel je Led z

obema rokama in rekel: "V imenu Roberta iz hiše Baratheon, Prvega njegovega imena, kralja Andalov in Rhoynarjev in Prvih mož, gospoda Sedmih kraljestev in zaščitnika kraljevine, z besedo Eddarda iz hiše Stark, gospoda Zimišča in varuha severa, te obsojam na smrt." Dvignil je veliki meč visoko nad glavo.

Branov polbrat Jon Sneg se je približal. "Trdno drži ponija," je zašepetal, "in ne ozri se stran. Oče bi vedel."

Bran je trdno držal ponija in se ni ozrl stran.

Oče je snel moževo glavo z enim samim zanesljivim zamahom. Kri je brizgnila po snegu, rdeča kot poletno vino. Eden od konjev se je vzel in morali so ga zadržati, da ne bi zbežjal. Bran ni mogel odmakniti pogleda s krvi. Sneg okrog štora jo je hlastno pil in se rdečil, on pa je gledal.

Glava se je odbila od debele korenine in se odkotalila. Ustavila se je ob Greyjoyevih nogah. Theon je bil slok, temen mladenič pri devetnajstih, ki se mu je vse zdelo zabavno. Zasmel se je, postavil škorenj na glavo in jo brcnil.

"Osel," je zamrmral Jon, dovolj tiho, da ga Greyjoy ni slišal. Položil je dlan na Branovo ramo in Bran se je ozrl k polbratu. "Dobro si se odrezal," mu je svečano rekel Jon. Jon je imel štirinajst let in je bil že stari maček pri izvrševanju pravice.

Med dolgo ježo nazaj v Zimišče se je zdelo bolj mraz, čeprav je veter pojenjal in je na nebu posijalo sonce. Bran je jezdil z bratoma precej pred glavno gručo in njegov poni se je močno trudil, da je držal korak z njihovimi konji.

"Prisegolomec je umrl hrabro," je rekel Robb. Bil je velik in širok ter iz dneva v dan večji, povsem po materi s svetlo poltjo, rdečerjavimi lasmi in modrimi očmi Tullyjevih iz Rečnjave. "Vsaj pogum je imel."

"Ne," je tiho rekel Jon Sneg. "Ni bil pogum. Ta je bil že mrtev od strahu. Videlo se mu je v očeh, Stark." Jonove oči so bile tako temno sive, da so se zdele skoraj črne, a le malokaj jim je ušlo. Bil je istih let kot Robb, a nista si bila podobna. Jon je bil vitek, kjer je bil Robb mišičast, temen, kjer je bil Robb svetel, ter eleganten in okreten, kjer je bil njegov polbrat močan in hiter.

Robba to ni ganilo. "K Onim z njegovimi očmi," je zaklel. "Dobro je umrl. Greva, kdo bo prej pri mostu?"

"Velja," je rekel Jon in vzpodbodel konja. Robb je zaklel in sledil in galop, Robb smejoč in vzklikajoč, Jon tih in odločen. Kopita njunih konj so dvigala prhe snega, ko sta oddirjala.

Bran jima ni poskušal slediti. Njegov poni ju ni mogel dohajati. Videl je razcapančeve oči in zdaj mislil nanje. Čez nekaj časa je zvok Robbovega smeha zamrl in gozd je znova postal tih.

Tako je bil zatopljen v misli, da sploh ni slišal drugih v skupini, dokler se mu oče ni približal in jezdil ob njem. "Je vse v redu, Bran?" je vprašal, ne neprijazno.

"Da, oče," je odvrnil Bran. Pogledal je navzgor. Zavit v krzno in usnje, v sedlu svojega mogočnega bojnega konja, se je njegov gospod oče pel nad njim kot velikan. "Robb je rekel, da

je mož umrl pogumno, Jon pa, da se je bal.”

“Kaj pa ti misliš?” ga je vprašal oče.

Bran je pomislil. “Si lahko še vedno pogumen, če te je strah?”

“Samo takrat si lahko res pogumen,” mu je povedal oče. “Razumeš, zakaj sem to storil?”

“Divjež je bil,” je rekel Bran. “Ti odnašajo ženske in jih prodajajo Onim.”

Njegov gospod oče se je nasmehnil. “Stara pestunja ti je spet pripovedovala zgodnice. Mož je v resnici prelomil prisego, prisegolomec iz Nočne straže je bil. Nihče ni nevarnejši. Prisegolomec ve, da je njegovo življenje upravljeno, če ga ujamejo, tako da se ne bo ustrašil nobenega, še tako nizkotnega zločina. Toda narobe si me razumel. Vprašanje ni bilo, zakaj je mož moral umreti, temveč, zakaj sem moral to storiti *jaz?*”

Bran ni vedel odgovora. “Kralj Robert ima rablja,” je negotovo rekel.

“Ima ga,” je priznal oče. “Tako kot so ga pred njim imeli targaryenski kralji. Toda naš način je starejši. Kri Prvih mož se še vedno pretaka po žilah Starkov in mi verjamemo, da mora tisti, ki izreče obsodbo, tudi zamahniti z mečem. Če boš človeku vzel življenje, si mu dolžan pogledati v oči in prisluhniti njegovim zadnjim besedam. Če tega ne moreš storiti, si mogoče ta mož ni zaslužil umreti.

Nekega dne, Bran, boš Robbov vazal, branil boš svojo trdnjavo za svojega brata in svojega kralja in tudi tebe bo doletelo izvrševanje pravice. Ko bo prišel ta dan, ne smeš uživati v nalogi, prav tako pa ne smeš odvrniti pogleda. Vladar, ki se skriva za plačanimi krvniki, kmalu pozabi, kaj je smrt.”

Takrat se je na vrhu hriba pred njima pojavil Jon. Pomahal je in jima zaklical: “*Oče, Ben, pridita brž, poglejta, kaj je našel Robb!*” In je spet izginil.

Jory je prijezdil ob njiju. “Težave, moj gospod?”

“Brez dvoma,” je rekel njegov gospod oče. “Pridite, poglejmo, kakšno vragolijo sta ušpičila moja sinova.” Konja je pognal v drnec. Jory, Bran in drugi so mu sledili.

Robba so našli na rečnem bregu severno od mosta z Jonom, ki je bil še vedno v sedlu tik ob njem. Pozno poletno sneženje je bilo to luno močno. Robb je stal do kolen v belini s spuščeno kapuco, da se mu je sonce bleščalo v laseh. V rokah je nekaj pestoval, medtem ko sta se fanta pogovarjala s pritajenim, navdušenim glasom.

Jezdeci so se previdno premikali skozi zamet, iščoč trdne opore na skritih, neravnih tleh. Jorry Cassel in Theon Greyjoy sta prva dosegla fanta. Greyjoy se je med ježo smejal in šalil. Bran je slišal, kako je osupnil. “*Zabogove!*” je vzkliknil in mukoma poskušal obdržati nadzor nad konjem, ko je segel po meču.

Jory je svoj meč že izvlekel. “Robb, proč od njega!” je zavpil, ko se je konj pod njim postavljal na zadnje noge.

Robb se je široko nasmehnil in dvignil pogled od cule v svojih rokah. “Nič ti ne bo naredila,” je

rekel. "Mrtva je, Jory."

Bran je bil od radovednosti že čisto na trnih. Ponija bi spodbodel še bolj, toda oče mu je ukazal, naj razjaha ob mostu in se približa peš. Zato je seskočil in stekel.

Dotlej so tudi Jon, Jory in Theon Greyjoy že vsi razjahali. "Kaj za sedem vragov je to?" je dejal Greyjoy.

"Volk," je odvrnil Robb.

"Spaka," je rekel Greyjoy. "Poglej, kako *velik* je."

Branu je srce razbijalo v prsih, ko se je prerinil do brata skozi zamet, ki mu je segal do pasu.

Na pol zakopano v od krvi zamazanem snegu je mlahavo ležalo ogromno temno telo. Na njegovem košatem sivem kožuhu se je naredil led in šibak vonj razpadanja se ga je držal kot ženski parfum. Bran je s pogledom ošinil slepe oči, v katerih so gomazeli črvi, in širok gobec, poln porumenelih zob. A ospnil je zaradi njegove velikosti. Bil je večji kot njegov poni, dvakrat večji od največjega psa v očetovem pesjaku.

"Nikakršna spaka ni," je mirno rekel Jon. "To je krvovolk. Zrastejo večji od navadnih volkov."

Theon Greyjoy je rekel: "Južno od Zidu krvovolka nihče ni videl že dvesto let."

"Jaz ga ravnokar gledam," je odvrnil Jon.

Bran je odtrgal pogled od pošasti. Takrat je opazil culo v Robbovih rokah. Navdušeno je zavriskal in se približal. Mladiček je bil žogica sivo-črnega krzna s še vedno zaprtimi očmi. Z gobčkom je slepo tipal po Robbovih prsih, ko ga je pestoval, med usnjem je iskal mleko ter lahko žalostno cvilil. Bran je obotavljajoče iztegnil roko. "Kar daj," mu je rekel Robb. "Lahko se ga dotakneš."

Bran je mladička na hitro preplašeno pobožal in se obrnil, ko je Jon rekel: "Tukaj ga imaš." Njegov polbrat mu je v roke položil drugega mladička. "Pet jih je." Bran je sedel v sneg in stisnil volčiča k obrazu. Imel je mehko dlako, ki mu je tople božala lice.

"Po vseh teh letih krvovolki znova prosto tekajo po kraljestvu," je zamrmral Hullen, glavni konjar. "To mi ni všeč."

"To je znamenje," je rekel Jory.

Oče se je namrščil. "Saj je samo mrtva žival, Jory," je rekel. A zdelo se je, da ga nekaj muči. Sneg je škripal pod njegovimi škornji, ko se je premikal okoli trupla. "Vemo, kaj jo je ubilo?"

"Nekaj ima v grlu," je rekel Robb, ponosen, ker je našel odgovor, preden ga je oče sploh vprašal. "Tam, tik pod čeljustjo."

Oče je pokleknil in z roko zatipal pod glavo zveri. Nekaj je izvlekel in dvignil v zrak, da so lahko vsi videli. Čevljev dolgo odlomljeno rogovje z odbitimi parožki, mokro od krvi.

Nad skupino se je spustil nenaden molk. Možje so si nelagodno ogledovali rogovje in nihče si ni drznil spregovoriti. Celu Bran je začutil njihov strah, čeprav ga ni razumel.

Njegov oče je odvrigel rogovje in si očistil roke v snegu. "Čudim se, da je sploh živela dovolj dolgo, da je povrgla," je rekel. Njegov glas je prelomil urok.

"Mogoče pa ne," je rekel Jory. "Slišal sem zgodbe ... mogoče je bila volkulja že mrtva, ko so se skotili."

"Rojeni iz mrtve," se je vmešal nekdo drug. "Še huje."

"Ni važno," je rekel Hullen. "Saj bodo tudi sami kmalu poginili."

Bran je potrto zastokal.

"Čim prej, tem bolje," se je strinjal Theon Greyjoy. Izvlekel je meč. "Daj mi zver, Bran."

Bitjece se je privilo k Branu, kakor bi slišalo in razumelo. "Ne!" je besno zavpil Bran. "Moj je."

"Odmakni meč, Greyjoy," je rekel Robb. Za trenutek je zvenel ukazovalno kot njihov oče, kot gospod, kakršen nekega dne bo. "Volčiče bomo obdržali."

"Tega ne moreš storiti, fant," je rekel Harwin, ki je bil Hullenov sin.

"Smrt bo zanje milost," je rekel Hullen.

Bran je pogledal gospoda očeta, da bi jih rešil, a dobil je le mrk pogled, nagubano čelo. "Kar je rekel Hullen, je res, sin. Bolje hitra smrt kot muka od mraza in lakote."

"Ne!" Začutil je, kako se mu v očeh nabirajo solze in pogledal je stran. Ni hotel jokati pred očetom.

Robb se je trmasto upiral. "Rdeča psica sera Rodrika je prejšnji teden znova povrgla," je rekel. "Majhno leglo, samo dva živa mladička. Dovolj mleka bo imela."

"Ko bodo hoteli sesati, jih bo raztrgala."

"Gospod Stark," je rekel Jon. Čudno ga je bilo slišati, da kliče očeta tako, zelo uradno. Bran ga je pogledal z zadnjim kančkom upanja.

"Kaj je, Jon?"

"Imate pet zakonskih otrok," je rekel Jon. "Tri sinove, dve hčeri. Krvovolk je v grbu vaše Hiše. Vašim otrokom je bilo namenjeno, da dobijo te volčiče, moj gospod."

Bran je opazil spremembo na očetovem obrazu, opazil je, kako se drugi spogledujejo. Ta trenutek je ljubil Jona z vsega srca. Celó pri sedmih letih je Bran razumel, kaj je storil njegov brat. Štetje se je izšlo samo zato, ker je Jon izpustil sebe. Vštel je dekleti, vštel je celo Rickona, dojenčka, ne pa pankrta, ki je nosil priimek Sneg, ime, ki je po običaju pripadalo vsem na severu, ki niso imeli te sreče, da bi se rodili z lastnim imenom.

Tudi oče ga je razumel. "Nočeš volčiča zase, Jon?" je tiho vprašal.

"Krvovolk krasi prapor Starkove hiše," je pribil Jon. "Jaz nisem Stark, oče."

Gospod oče je pozorno premeril Jona. Robb se je vrnil v tišino, ki je nastala. "Sam ga bom pojil, Oče," je obljubil. "Brisačo bom namočil v topló mleko, da bo sesal iz nje."

“Jaz tudi,” se je strinjal Bran.

Gospod je s pogledom dolgo in skrbno tehtal svoja sinova. “Lahko reči in teže storiti. S tem mi ne bosta zapravljala časa služinčadi. Če želita te volčiče, jih bosta hranila sama. Se razumemo?”

Bran je vneto prikimal. Volčič se je zvijal v njegovem objemu, mu s toplim jezikom lizal obraz.

“Tudi izučiti jih bosta morala,” je rekel njun oče. “*Vidva* jih morata izučiti. Glavni psar ne bo imel opravka s temi pošastmi, to vama obljubim. In naj vama bogovi pomagajo, če jih bosta zane-marjala, trpinčila ali slabo izučila. To niso psi, ki bi prosjačili za priboljške in ob brci stisnili rep med noge. Krvovolk odraslemu možu iztrga roko iz rame tako zlahka kakor pes ubije podgano. Sta prepričana, da jih hočeta?”

“Da, oče,” je rekel Bran.

“Da,” se je strinjal Robb.

“Vsem naporom navkljub lahko volčiči še vedno poginejo.”

“Ne bodo poginili,” je rekel Robb. “Ne bomo jim *pustili*, da poginejo.”

“Torej jih lahko obdržita. Jory, Desmond, naberita ostale volčiče. Čas je, da se vrnemo v Zimišče.”

Šele ko so bili v sedlih in na poti, si je Bran dovolil okusiti sladek pridih zmage. Takrat se je volčič že udobno namestil pod njegovo usnjeno obleko in se toplo stisnil obenj, da je bil na varnem za dolgo ježo domov. Bran je razmišljal, kako naj ga poimenuje.

Na pol poti čez most se je Jon nenadoma ustavil.

“Kaj je, Jon?” ga je vprašal gospod oče.

“Ne slišite?”

Bran je slišal veter med drevesi, klopot kopit na deskah iz železovine, cviljenje njegovega lačnega volčiča, toda Jon je poslušal nekaj drugega.

“Tam,” je rekel Jon. Obrnil je konja in odgalopiral čez most. Gledali so ga, kako je razjahal, kjer je mrtva krvovolkulja ležala v snegu, in pokleknil. Čez trenutek jim je že nasmejan jahal naproti.

“Očitno se je splazil proč od drugih,” je rekel Jon.

“Če ga niso odgnali,” je rekel oče in opazoval šestega volčiča. Imel je belo krzno, medtem ko je bilo sicer vse leglo sivo. Oči je imel rdeče kakor kri razcapanca, ki je bil umrl tistega jutra. Branu se je zdelo čudno, da je samo ta volčič že spregledal, medtem ko so bili drugi še slepi.

“Albin,” je z nakremženim nasmeškom dejal Theon Greyjoy. “Ta bo umrl še hitreje kakor drugi.”

Jon je očetovemu rejencu namenil dolg, hladen pogled. “Dvomim, Greyjoy,” je rekel. “Ta je moj.”

NEKONČNOST

GEORGE
R.R.MARTIN

Igra prestolov

Eksluzivni odlomek

V mogočni tradiciji epske fantastike je Martin daleč najboljši.
Napeto, kipeče branje, ki povzroča nespečnost.

Time Magazine

